

B. QUTLI'MURATOV, N. TA'JENOV

WOQI'W KITABI'

1-KLASS USHI'N SABAQLI'Q

Qaraqalpaqstan Respublikasi' Xali'q bilimlendiriw
ministrligi tasti'yi'qlag'an

Qayta islengen won to'rtinshi basi'li'wi'

TOSHKENT – «O'ZBEKISTON» – 2013

UOK 630066 (075)
KBK 74.261.4
Q. 92

Pikir bildiriwshiler:

- A. Pazi'lov** — A'jiniyaz ati'ndag'i' No'kis Ma'mleketlik pedagogikali'q instituti' baslang'i'sh bilim beriw metodikasi' fakultetinin' woqi'ti'wshi'si'. docent;
- M. Tilewmuratova** — No'kis qalasi'ndag'i' №21-G'.Toqay ati'ndag'i' mekteptin' mug'allimi;
- G. Ta'jimuratova** — No'kis qalasi'ndag'i' №4-mekteptin' baslawi'sh klass mug'allimi;
- A. Tilegenov** — Wo'zPill Qaraqalpaqstan filiali' ag'a ilimiy xi'zmetkeri, pedagogika ilimlerinin' kandidati'.

Sabaqli'q Qaraqalpaqstan Respublikasi' Xali'q bilimlendiriw ministriginin' 2002-jil'g'i' tan'lawi'nda jen'impaz dep tani'lg'an.

Q-92 **Qutli'muratov B., Ta'jenov N.**
Woqi'w kitabi': 1-klass ushi'n sabaqli'q. Qayta islengen won to'rtinshi basi'li'wi'. – No'kis: «Bilim», 2013. — 128 b.

UOK 630066 (075)
KBK 74.261.4

«Respublika arnawli' kitap fondi' yesabi'nan mektep kitapxanasi' ushi'n basi'p shi'g'ari'ldi'. Biypul».

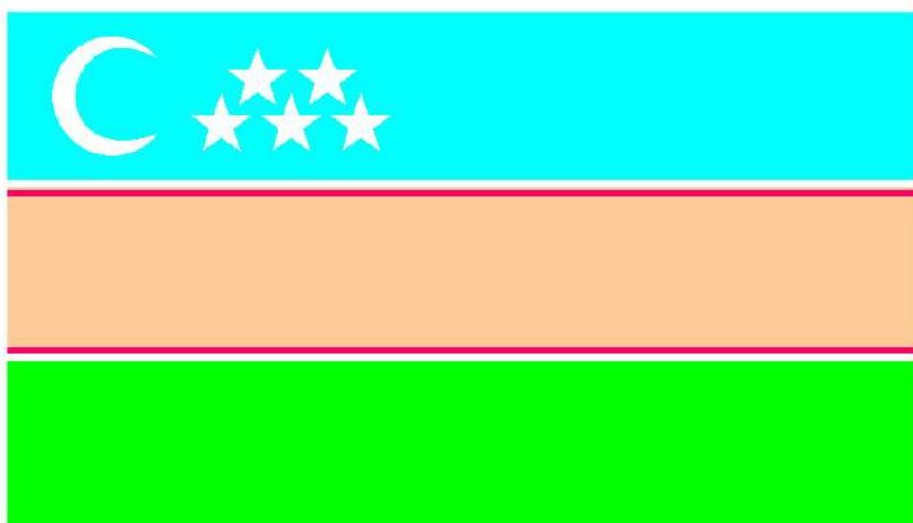
ISBN 978-9943-327-04-7

© «Bilim» baspasi', 2013
© «O'zbekiston» NMIU, 2013

**QARAQALPAQSTAN
RESPUBLIKASI'NI'N'
MA'MLEKETLIK GERBI**

**QARAQALPAQSTAN
RESPUBLIKASI'NI'N'
MA'MLEKETLIK BAYRAG'I'**

Mektebim.

Jaz qi'zi'g'i' sonday tamasha,
Bilmey qaldi'm qalay wo'tkenin.
Woqi'w ji'li' keler dep qashan,
Asi'g'aman sag'an mektebim.

X. Saparov.

A'mir Temur babami'zg'a.

A'mir Temur babami'z,
Qa'dirlep yeske alami'z,
Sa'rkarda boldi'n' yel qorg'ap,
Artti' jurtqa bahan'i'z.

Dani'shpansan', aqi'lsan',
A'sker basi' bati'rsan',
Wo'zbekstan yelim dep,
Ruwx'i'n' shad jati'rsan'.

A. Xojanbaev.

QI'S MA'WSIMI

Qi's.

Mine qi's keldi. Suwi'q baslandi'. Appaq qar ha'mme jerdi qapladi'. Suwlar ton'di'. Ag'ashlar appaq qar menen kiyindi. Mal-lar ji'lli' jaylarg'a jaylasti'ri'ldi'.

Bizler suwi'qtan, qatti' samaldan qori'q-paymi'z. Ji'lli' kiyimler kiyip, mektepke barami'z. Klasi'mi'z ji'lli'. Paltolari'mi'zdi' sheship qoyami'z. Sabaqtan son' dem

alami'z, wonnan keyin sabaq tayarlaymi'z.
Ata-anami'zg'a ja'rdemlesemiz. Tegis muzda
shana aydaymi'z. Keshte kitap woqi'ymi'z.

Sorawlar:

1. Qi'sta qanday wo'zgerisler boladi'?
2. Sizler qi'sta qanday kiyimler kiyesiz?
3. Sizler sabaqtan son' ne isleysiz?

Ayaz ata, Jan'a ji'l.

Ku'ndey ku'lip jamali',
Jelpip-jelpip samali',
Du'nya ju'zin gezip ju'r,
Ayaz ata, Jan'a ji'l.

Ay juldi'zg'a ulasi'p,
Ha'r qa'demi nur shashi'p,
Du'nya ju'zin gezip ju'r,
Ayaz ata, Jan'a ji'l.

Jer ha'm ko'kke mudami',
Ti'ni'shli'q boli'p urani',

Du'nya ju'zin gezip ju'r,
Ayaz ata, Jan'a ji'l.

Sh. Ayapov.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' yadlap ali'n'.

An'qaw bala. (yertek)

Buri'nlari' ag'ayinli yeki bala boli'pti'.
Kishkenesi an'qaw, al u'lkeni wog'ada sum
yeken.

Bir ku'ni apasi' tabaqqqa su't quyi'p,
yeku qasi'q sali'p «yekewin' ishe qoyi'n',»
— depti.

Su'tti ishe baslag'anda u'lkeni kishkene-
sine: — Yekewimiz bir tabaqtan ishken
son', birimizdin' basi'mi'z birimizge tiye
beredi. Wonnanda qasi'qti' tabaqti'n'
wortasi'na kese qoyayi'q, men qasi'qti'n'
bir jag'i'n iship bolg'annan keyin sen bir
jag'i'n ishersen', — depti.

Kishkentayi' tabaqqqa qasi'qti' kese qoyi'p, «iship bol», dep woti'ra beripti. Bir zamannan qarasa tabaqta bir qasi'qta su't qalmapti'. Sonda wol wo'zinin' an'qawli'g'i'n sezip, qatti' wo'kinipti.

Sorawlar:

1. Apasi' balalari'na ne quyi'p berdi?
2. U'lken balasi' qanday sumli'q woyladi'?
3. Usi'nday sumli'q woylaw duri's pa?

Buzawi'm.

Ji'lli' wori'n qorasi',
U'yge jaqi'n arasi',
Yemip boli'p anasi'n,
Woynaqlaydi' buzawi'm.

Qasi'mnan shawi'p wo'tedi,
Bar usi'nday a'deti,
Ju'ni ji'lt-ji'lt yetedi,
Semiz baqqan buzawi'm.

X. Saparov.

Ne ushi'n besew.

Jan'a jayg'a ko'shkennen keyin Abatti'n' ag'asi' alti' dana wori'nli'q sati'p a'keldi. Woni'n' barli'g'i'n ken' bo'lmedegi do'n'-gelek stoldi'n' a'tirapi'na qoydi'. To'rdegi mu'yeshke televizordi' qoydi'.

Keshte awqattan keyin televizor ko'rip woti'rg'anda Abat wori'nli'qlardi' sanap ko'rdi. Bir wori'nli'qta ag'asi' woti'rg'an, birewinde apasi' woti'rg'an, tag'i' birewinde Jamiyla woti'rg'an, yekewi bos. Sanasa besew shi'qti'.

— Ag'a wori'nli'qlar ne ushi'n besew? Bag'ana altaw yedi g'oy, — dedi wol.

Duri'slap sana, — dedi ag'asi'.

Abat sanap ko'rsetti.

Apasi':

— Wo'zin' woti'rg'an wori'nli'qti' sanamaysan' ba? — dep yedi, ha'mme birden ku'lip jiberdi. Wolarg'a qosi'li'p Abatti'n' wo'zide ku'ldi.

Sorawlar:

1. Abat qalay aljasti'?
2. Wol wo'zinin' aljasqanli'g'i'n qay wa-qi'tta bildi?

Si'rg'anaqta.

Bizin' mekteptin' qasi'nda kishkene g'ana ko'l bar. Dem ali's ku'ni balalardi'n' ko'pshiligi usi' ko'lda si'rg'anaq tebiwge ji'ynaldi'.

Marat ha'mme balalardan buri'n kelip, ayag'i'na konkiy baylay basladi'. Soni'n'

arasi'nda basqa balalar da kelip jetti. Balalar birin-biri quwi'si'p, jari'si'p woy-nadi'. Bekmurat ayag'i'ndag'i' konkiyi sheshilip ketkenlikten toqtadi'. Basqa balalardi'n' barli'g'i' wonnan wozi'p ketti.

Wol konkiyin tez baylap aldi' da ha'mme balalardi' quwi'p jetti.

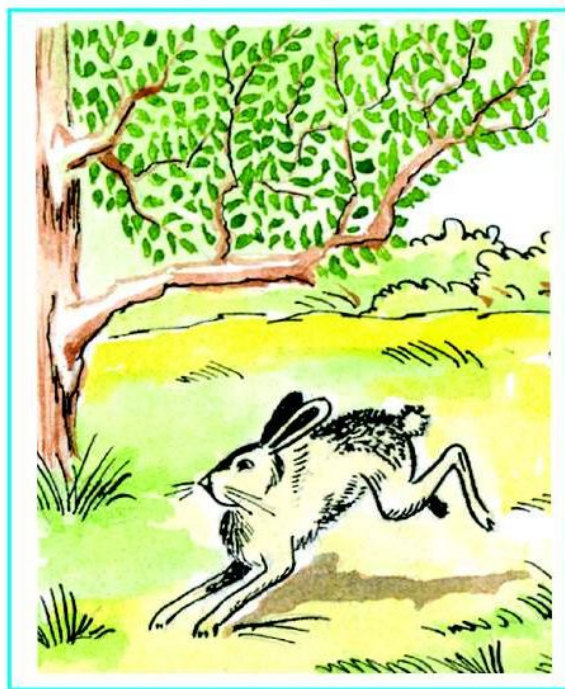
Balalar konkiydin' qi'zi'g'i'na tu'sip, keshtin' bolg'ani'n da bilmey qaldi'. Marat ta u'yine kelip, juwi'ndi', dem aldi'. Apa-si'na si'rg'anaqti' qalay tepkenin qaldi'rmay so'ylep berdi. Keshte sabaq tayarladi'.

Sorawlar:

1. Balalar dem ali'si'n qalay wo'tkerdi?
2. Marat u'yine kelip ne isledi?

Aq qoyan.

Ju'ni appaq paxtaday,
Qoyani'm appaq, aq qoyan,
Birewdi ko'rse toqtamay,
Uyag'a qashar saq qoyan.

Qi'ymi'ldap murti' ku'ledi,
Kewli ba'rha shad qoyan,
Wo'lshesem awi'r keledi,
Semiz, deni sap qoyan.

Wot beremen gezeklep,
Bizin' qoyan toq qoyan,
Jaqi'n ku'nde go'jeklep,
Wolar boldi' ko'p qoyan.

X. Saparov.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' yadlap ali'n'.

BA'RHA PARAXATSHI'LI'Q BOLSI'N

Saqshi'.

Jawi'nger menin' bir ag'am,
Watani'na saqshi' wol,
Jaqi'nda keldi xat mag'an,
Xi'zmetinde jaqsi' wol.

Ma'rt bahadi'r saqshi'g'a,
Ba'ri bir ba'ha'r, gu'zin'de,
Biledi ha'r tasti' da,
Tursa da shi'n'ni'n' u'stinde.

Qar uyi'tqi'g'an u'rginde,
Suwi'q qatti' boraydi',
Kirpik qaqpay wol tu'nde,
Shegarani' qorg'aydi'.

Yeldin' bati'r saqshi'si',
Ag'amday bolg'i'm keledi,
Tezirek wo'sip yel qorg'ap,
Alg'i'slar alg'i'm keledi.

Wo'. Xojaniyazov.

Sorawlar:

1. Woqi'wshi' bala kimnen xat aldi'?
2. Jawi'nger-saqshi'lar kimlerdi qorg'aydi'?
3. Sen u'lkeygende kim bolmaqshi'san'?

Qaharman.

Bizin' a'skeriy bo'limshelerimiz dushpanlardi' arqag'a quwi'p saldi'. Nemis a'skerleri 8 ma'rtebe qarsi' hu'jim jasap ko'rse de, ha'r sapari' shi'g'i'ng'a ushi'radi'.

Jawi'nger Maqash dushpandi' quwi'p barati'ri'p, wo'z joldaslari'nan alg'a ketkenligin sezbey qaldi'. Tap sol waqi'tta nemis a'skerleri ja'ne qaytadan hu'jim jasadi'. Maqash wo'lgen adamday boli'p jerge jabi'si'p jatti'. U'stinen wo'tip barati'rg'an a'skerlerdin' birewi Maqashti' tewip ko'rdi. Wol tiri yekenin sezdirmedi. Biraq jan'a-g'i' dushpan pulemyotchikleri uzap ketpedi.

Maqash birden worni'nan tikke turdi'. Izli-izinen woq ati'p, dushpan pulemyotchiklerin qi'ri'p tasladi'.

Bir ku'ni armiyami'z Dnepr da'ryasi'nan wo'tiwge tuwra keldi. Maqash birinshi boli'p, Dnepr da'ryasi'nan ju'zip wo'tip, bir-neshe dushpan a'skerlerin qolg'a tu'sirdi. Qarsi'lasqan nemis a'skerlerinin ku'shlerin qi'yratti'. Joldaslari'n Dnepr da'ryasi'nan aman wo'tkerip aldi'.

Jawi'nger Maqash Balmag'ambetovqa «Qaharman» degen ulli' ataq berildi.

Soraw ha'm tapsi'rma:

1. Jawi'nger Maqash qanday qaharmanli'q ko'rsetti?
2. Sizler qanday qaharmanlardi' bilesiz, ayti'p berin'.

Maqal: Jawg'a jani'n'di' bersen' de,
Si'ri'n'di' berme!

Yestelik basi'nda.

Yestelik basi'nda,
Atam ko'zin jasladi',
Na'letiy uri's haqqi'nda,
Ko'p na'rse ayti'p tasladi':

— Jas jigit yedik wol waqta,
Uri'sqa ha'mme atlandi'q,
Bir qasi'q qan qalg'ansha,
Watandi' jawdan saqladi'q.

Asti'q talay jollardi',
Ni'pqi'rt yettik dushpandi',
— Qolg'a berip qollardi',
A'keldik ulli' jen'isti.

Mine mi'naw yestelik,
Uri'sta qurban bolg'anlar,
Atalardi'n' yerlik da'stu'rin,
Shi'raqlari'm qorg'an'lar.

Atami'zdi'n' tilegin,
Bizler qabi'l alami'z,
Planeta ti'ni'shli'g'i'n,
Ba'rha qorg'ap turami'z!

A'. Seyitjanov.

So'zlik:

Ni'pqi'rt yettik — joq yettik.

Sorawlar:

1. Yestelik basi'nda ata ko'zine nege jas aldi'?
2. Jen'is qolg'a qalay kirgizilgen?

Ti'ni'shli'q wol, bekkem qorg'an.

Ti'ni'shli'q wol, bekkem qorg'an,
Sawashlarda qalqan bolg'an,
Bul qorg'andi' bermew ushi'n,
Talay ma'rtler bolg'an qurban.

Ti'ni'shli'q wol, bekkem qorg'an,
Woni' su'yer ba'rshe insan,
Bekkem bizde awi'z birshilik,
Buza almas hesh bir dushpan.

Ti'ni'shli'q wol, bekkem qorg'an,
Ulli' quri'li'slardi' qurg'an,
Xalqi'm jasap azatli'qta,
Miynetinin' pali'n sorg'an.

Ti'ni'shli'q wol, bekkem qorg'an,
Qutli'qlaydi' pu'tkil ja'ha'n,

Xalqi'm jasar ti'ni'shli'qta,
Toq turmi'sta ha'm abadan.

X. U'bbiniyazov.

Soraw ha'm tapsi'rma:

1. Sizler ti'ni'shli'q so'zin qalay tu'sinesiz, mug'allimnin' ja'rdeminde bilip ali'n'.
2. Keyingi bir top qatardi' yadlap ali'n'.

Naqi'llar

Yer jigit yeli ushi'n tuwi'ladi',
Yeli ushi'n wo'ledi.

Yel qorg'ag'an saqshi' bolar,
Jaman adam ti'n'shi' bolar.

Jumbaq

U'yde bar tilsiz mug'allim,
Wonnan men ta'lim alaman.

(kitap)

A'DEPLILIK HA'M ADAMGERSHILIK

Ha'kim uli'qpanni'n' na'siyatlari'.

Ha'y, perzent, ata-anan'di', ustazlari'n'di', doslari'n'di', barli'q wo'zin'nen u'lkenlerdi hu'rmet qi'l. Ko'p so'yleme. Jaqsi' ha'm dana adamlar menen dos bol. Si'ri'n'di' bekkem saqla. Dosti'n'di' basi'n'a is tu'skende si'na. Nadan adamlardan qash. Tilin'e bekkem bol. Awqatti' az je. Kiyimlerin'di' taza tut. Ha'r isti woylani'p isle. Wo'zin'nen u'lkenler menen ha'zillespe. Wo'tirik so'yleme. Hesh kimdi jamanlama. Qi'zg'anshaq, i'si'rapshi'l bolma. Birewdin' jaqsi'li'g'i'na jaqsi'li'q penen juwap ber.

Yeger sen usi' na'siyatlardi' yadi'n'da saqlap, wori'nlasan', baxi'tli' adam bolasan'.

Soraw ha'm tapsi'rma:

1. Ha'kim uli'qpan qanday na'siyatlar aytqan?
2. Usi' na'siyatlardi' yadi'n'da tut.

Woqi'wshi'ni'n' qosi'g'i'.

Men balaman, balaman,
Jaqsi' iske talaban,
Yetse birew yerkelik,
Di'm woylani'p qalaman.

Men soni'n'day balaman,
Jaqsi'li'qqa talaban,
Qosi'q ha'm saz u'yrenip,
Shad namag'a salaman.

Ku'n ku'limlep qarag'an,
Men baxi'tli' balaman,
Kim u'lgili, kim ziyrek.
Sonnan wo'rnek alaman.

Men balaman, balaman,
Jaqsi' iske talaban,
Tapsi'rmamdi' tayarlap,
Woqi'wi'ma baraman.

S. Pirjanov.

Wo'mirbektin' doslari'.

Wo'mirbektin' Arti'q ha'm Sag'i'ydulla degen doslari' bar yedi. Wolar bir klasta woqi'ydi', sabaqti' da birge tayarlaydi'.

Bir ku'ni wolar birge sabaq tayarlaydi'. Sonda Arti'q yeki yesapti' duri's sheshti. U'shinshisin shi'g'ara almadi'. Sonda wol Wo'mirbekke: Men yesapti' shi'g'ara almadi'm — dedi. Sennen ko'shirip alayin — dedi. Buni' yesitken Sag'i'ydulla:

— Arti'q, sen ko'shirip alma. — Duri'si' wo'zin' shi'g'ar, men tu'sindireyin, — dedi.

Bul so'zlerdi yesitken Wo'mirbektin' ag'asi': — A'ne haqi'yqi'y doslar usi'nday boli'wi' kerek, — dedi.

Bug'an u'sh dosti'n' kewilleri ju'da' ko'terilip qaldi'.

Soraw ha'm tapsi'rmalar:

1. Gu'rrin'di woqi'p, so'ylep berin'.
2. Ko'shirip ali'w duri's pa?

Yektim alma na'lishesin.

Ag'am menen birge bag'qa,
Yektik alma na'lishesin,
Suw quyaman wolarg'a,
Ta'rbiyalap ba'rshesin.

Ataqli' bag'man yedi,
A'zelden ag'am menin',
Belgili wog'an ba'ri,
Tani'ydi' istin' ko'zin.

Sonli'qtan bag'i'mi'zdi'n',
Miywasi' boli'q boldi',
Baqan menen biz woni'n',
Shaqasi'n tirep qoydi'q.

Miynetin' arqasi'nda,
Bildim men woni'n' si'ri'n,
Wori'nlanar muradi'n'da,
Ko'rersen' ra'ha'tin.

Z. Ishmanova.

Tapsi'rma:

Qosi'qti'n' mazmuni'n ayti'p berin'.

Yeki dos.

(Yertek)

Yerterekte jawgershilik zamanda yeki dos bolg'an yeken. Jaw shapqanda birewi qolg'a tu'sipti. Ko'p uzamay yekinshisi dosti'n izlep jaw a'skerbasi'si'ni'n' aldi'na baradi'.

— Men qollari'n'i'zg'a tu'sken bir ja-wi'ngerdi qun to'lep sati'p ali'wg'a keldim, deydi wol, — mali'm da, du'nyam da joq, lekin wo'z wo'mirimdi qun worni'na be-riwge tayarman, — deпти.

A'skerbasi' woni' si'namaqshi' boli'p:

— Yaqshi', men seni wo'ltirmeymen, biraq wo'mirin'nin' bir bo'legin beresen'.

— Wol ne? — deydi dosti'n qutqari'wg'a asi'qqan jigit.

— Mag'an senin' ko'zlerin' kerek, yeki ko'zin'di woyi'p alaman.

— Ko'zimdi tezirek woy da, dosti'mdi' qutqar, — deпти jigit.

Ko'zinen ayi'ri'lg'an jigit dosti'n qushaq-
lap ati'rg'ani'n ko'rgen a'skerbasi': «Mi'na
yer ju'rek ullari' bar xali'qti' topa-tori'stan
bas salmasan', betpe-bet kelip jen'e
almaydi' yekensen',» — dep woylap, a's-
kerlerine yelden shi'g'i'p ketiwdi buyi'r-
g'an yeken.

Sorawlar:

1. Yeki dosti'n' birewi yekinshisin izlep
kimge bardi' ha'm wol ne dedi?
2. A'skerbasi' qanday juwap qaytardi'?
3. Dushpanlar qanday jawi'zli'q isledi?
4. Siz dosli'qti' qa'dirlep bilesizbe?

Yen' jaqsi' bala.

Si'ylasa ata-anasi'n,
Alsa «4» ha'm «5» bahasi'n,
Taza tutsa u'sti-basi'n,
A'ne sol g'ana,
Yen' jaqsi' bala.

Wo'zine til tiydirmese,
Ata-anasi'n ku'ydirmese,
Wo'tirik so'ylep bu'ldirmese,
A'ne sol g'ana,
Yen' jaqsi' bala.

U'yde, du'zde miynet yetse,
Tu'rli miywe na'lin yekse,
U'kelerin de u'yretse,
A'ne sol g'ana,
Yen' jaqsi' bala.

Mu'la'yi'm bolsa so'zleri,
Jawdi'rap tursa ju'zleri,
Bolsa jipek minezleri,
A'ne sol g'ana,
Yen' jaqsi' bala.

T. Yaqshi'muratov.

Sorawlar:

1. Qanday balani' yen' jaqsi' bala deymiz?
2. Sizler u'yde qanday jumi'slar isleysiz?

Dosli'q.

Sapargu'l jaqsi' qi'z. Wol Sa'nemnini' yen' jaqi'n dosti'. Yekewinin' de boylari' ten', shashlari'na appaq lenta baylap, tap-taza boli'p ju'redi. Mekteptegi yen' a'depli qi'zlar.

Yekewi de barli'q sabaqlari'nan «bes» bahasi'na woqi'ydi'. Yekewi birge woti'ri'p sabaq tayarlaydi'. Mektepke birge bari'p birge qaytadi'. Sapargu'ldin' apasi' Sapargu'lge woramal alg'anda, Sa'nemge de woramal a'kelip berdi. Yeki qi'z sonday tati'w, dos boli'p wo'sti.

Tapsi'rma:

Gu'rrin'di woqi'p, mazmuni'n so'ylep berin'.

Qayi'p wo'jet.

U'p-u'lken boli'p Qayi'p,
Azap berer pi'shi'g'i'na,
Quyri'g'i'nan uslap ali'p,
Ko'teredi din' aspang'a.

Pi'shi'q bolsa mi'yawlaydi',
Qayi'p woni' ti'n'lamaydi',
Jiberedi jerge taslap,
Pi'shi'qqa quti'li'w qayg'i'.

Apasi' «qoy, balam» deydi,
Jazi'g'i' ne dep keyiydi,
Qayi'p bolsa bunnan beter,
Woni' a'ntek-ta'ntek yeter.

Pi'shi'q mu'yeshke qamaldi',
Ashi'wlani'p aybat saldi',
Jan'a qoli' jetken waqta,
Birden qatti' ti'rnap aldi'.

«Qoli'm» — dedi Qayi'p «way-way»,
Qashi'p shi'qti' keyin qaray,
Qoy degende qoymag'anlar,
Jaza alar ba'rha solay.

Z. Ishmanova.

Sorawlar:

1. Qayi'p pi'shi'qqa qanday azap berdi?
2. Pi'shi'q Qayi'pti' ne ushi'n ti'nap aldi'?
3. Qayi'pti'n' ha'reketleri duri's pa?

Won ja'rdemshi.

Men a'japamni'n' u'yine kirip keldim.
Woni'n' u'y-ishi ku'ta' taza yeken. Bala-
lari'n tap-taza yetip juwi'ndi'ri'p kiyindirgen.
Awqatlari' pisirilgen. Ha'mme jeri aynaday
jarqi'rap turi'pti'. Men wonnan:

— Siz ha'mme jumi'sti' qalay islep u'l-
gerdin'iz? — dep soradi'm.

A'japam mag'an ku'limsirep turi'p, aytti':

— Sen yele bilmeysen' be? Menin' won
ja'rdemshim bar. Wolar ku'ni boyi' ma-

g'an ja'rdem yetedi, birewine-birewinin'
ko'megi tiyedi...

— U'yde wo'zin'nen basqa hesh kim
ko'rinbeydi g'oy, won ja'rdemshin' qayda?

— Mine, menin' won ja'rdemshim, — dep
mag'an won barmag'i'n ko'rsetti.

Soraw:

A'japasi' u'y jumi'slari'na qalay u'lgeredi?

Jumbaq.

Tuwi'sqan yeki ana bar,
Yekewinde won bala,
Ha'r birinin' ati' bar,
Wo'z isine ma'rdana.

·(barmaqar)

Jala degen jaman.

Qa'lemin joyti'p sa'l jerde,
Urladi'n' dedi Sa'nemge,
Bul so'zdi ayti'p Quwatbay,
Jaltan'ladi' ha'mmege.

Tekserip ko'rip qaradi'q,
Ani'qladi'q, soradi'q,
Qa'lemdi Sa'nem almapti',
Bul ne degen samsamli'q.

Keshirerlik is yemes,
Ya Quwatbay kishi yemes,
Wo'zinde yeken qa'lemi,
Turalmadi' son-da hesh.

S. Nuri'mbetov.

Sorawlar:

1. Quwatbay Sa'nemge ne dep jala japti'?
2. Quwatbaydi'n' isi duri's pa?

Ustazi'm.

A'lipbeni u'yretken,
Qolg'a qa'lem uslatqan,
Ta'rbiyalap wo'sirgen,
Mehribani'm ustazi'm.

Bilim ali'p miyrin'nen,
Alg'a taslaymi'z qa'dem,

Siz siltegen jol menen,
Biz ju'remiz, ustazi'm.

Aytqan so'zin' ko'p kitap,
Ushi'w ushi'n zor qanat.
Sag'i'nami'z joq taqat,
Sizdi, jani'm ustazi'm

Ashi'lg'an gu'l ba'ha'rmiz,
Ha'r bir iske tayarmi'z,
Biz sizden minnetdarmi'z,
Ha'r qashanda ustazi'm.

N. Muwsaev.

Tapsi'rma: Qosi'qti' yadlap ali'n'.

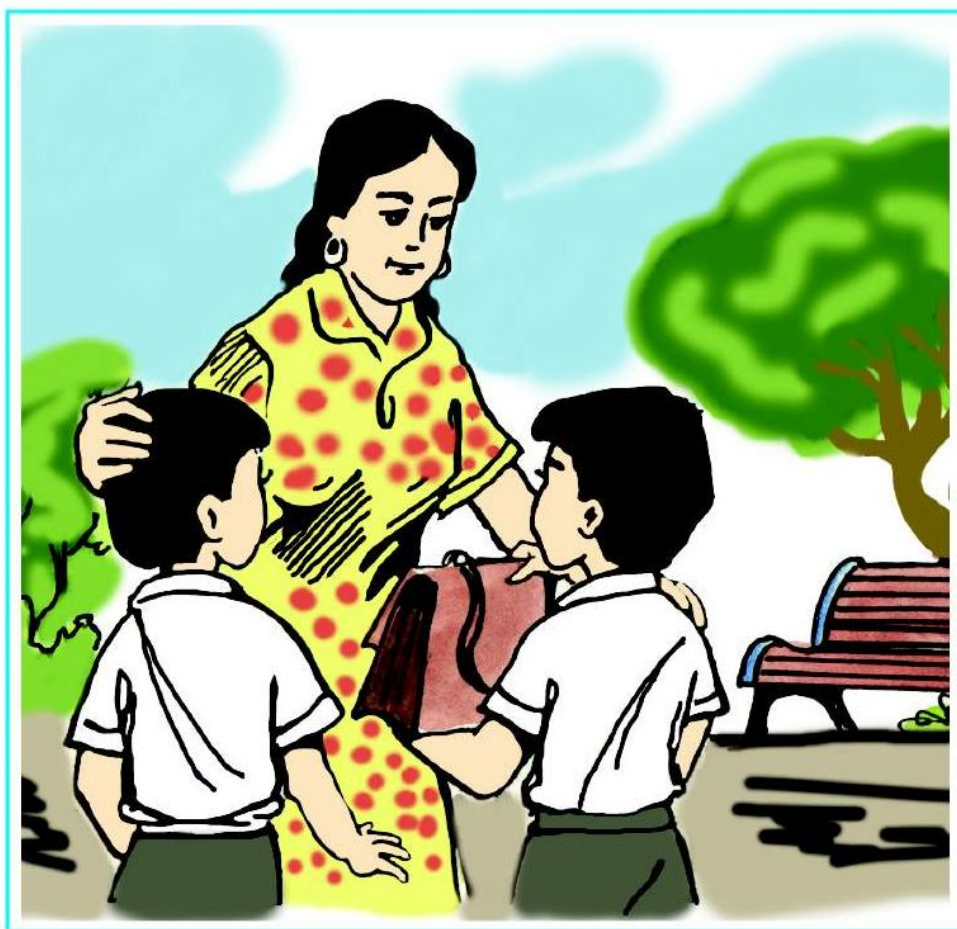
Hadalli'q.

Quyashli' i'ssi' ku'nlerdin' biri yedi. Azat penen Marat demali's bag'i'na keldi. Bag'di'n' ishi salqi'n ha'm payi'zli' yedi. Balalar bag'da top woynadi', sharsha-g'annan keyin dem ali'w ushi'n woti'r-g'i'shqa kelip woti'rdi'.

Sol woti'rg'i'shqa bir hayal kelip woti'r-di'. Woni'n' qoli'nda kishkene balasi' bar yedi. Wol hayal qoli'ndag'i' sumkasi'n wo'zinin' qasi'na woti'rg'i'shqa qoydi'.

Bir waqi'tlari' ku'tilmegende sebelep jawi'n jawa basladi'. Jan'ag'i' hayal asi'-g'i'sli'q penen worni'nan turi'p, balasi'n ko'terip u'yine qaray ju'rip ketti.

— Anani' qara, Azat, woti'rg'i'shta bir sumka jati'r! — dedi Marat.

— Bul sumkani' jan'ag'i' hayal umi'ti'p qaldi'rg'an shi'g'ar. Woni'n' izinen juwi'-rayi'q, sumkasi'n wo'zine tapsi'rayi'q — dedi Azat. So'ytip wolar sol hayaldi'n' izinen juwi'ri'p keldi de:

— Siz woti'rg'i'shta sumkan'i'zdi' umi'ti'p qaldi'ri'psi'z, — dep sumkani' wog'an berdi. Wol hayal ju'da' quwandi' ha'm balalarg'a alg'i's aytti'. Wolar wo'zlerinin' islegen isine qanaatlani'p, u'ylarine qaytti'.

A'. Seyitjanov.

Sorawlar:

1. Azat penen Marat qayda keldi ha'm ne isledi?
2. Hayal balalarg'a ne ushi'n alg'i's aytti'?

A'depli A'met.

Su'p-su'ykimli a'depli,
Ko'shemizde bir bala,
Hu'rmetleydi A'metti,
Shi'n doslari' ba'rhamama.

Jasi' u'lkendi ko'rse yeger,
Sa'lem berer, ata dep,
Jamanli'qtan jerkener,
Dos yemes, wog'an jat a'det.

Jas kishige bawi'rman,
Jalg'an so'zge jani' qas,
Til alg'i'shli'q jag'i'nan,
Wol wo'rnek dosqa tabi'lmas.

Shi'nli'q ushi'n taq turar,
Taza so'ylew ari'nday,
Hadalli'qti' jaqti'rar,
Jaqsi' ko'rer jani'nday.

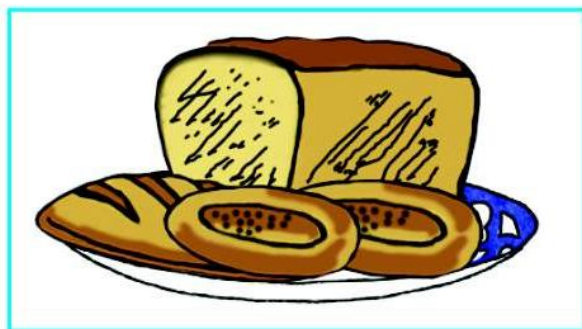
S. Ziyawov.

Sorawlar:

1. A'metti doslari' ne ushi'n hu'rmetleydi?
2. A'mettin' qanday isleri basqalarg'a wo'rnek bola aladi'?

NANDI' QA'DIRLEYIK

«Nanni'n' usag'i' da nan».

Nan — bul tirishiliktin' tiregi, nan — bul insan wo'mirinin' arqawi'. Nan — bul dastur-qan ko'rki. Insan wo'mirine hawa menen suwday za'ru'rli bolg'an usi' nanni'n' qa'dirine ha'mme jete ala ma? Geyde awqatlani'w wori'nlari'nda, mektep aynalari'ni'n' aldi'nda zaya boli'p ati'rg'an nanlardi' ko'rip renjiysen'.

Xalqi'mi'z abadan, toq turmi'sta jasap ati'r. Ha'mme na'rse jetkilikli. Biraq bazi' birewler geyde nandi' qa'dirlewdi bile bermeydi.

— Bizin' ha'r birimiz xalqi'mi'zdi'n' i'ri'sqi' nesiyyesi bolg'an nandi' qa'dirlewdi,

woni' zaya yetpewdi yadtan shi'g'arma-wi'mi'z kerek.

Ha'r bir woqi'wshi' barli'q waqi't nanni'n' qa'dir-qi'mbatin, adam tirishiligi ushin za'ru'rigin tu'sinip, woni'n' qa'dirine jete biliwi tiyis. Nan — bul biyday tuqi'mi'n jerge sepkennen keyin, wol pisip jetilisedi. Woni' wori'p ali'p qarazlarda tarti'p un yetedi, ata-analari'mi'zdi'n' sansi'z miynetini na'tiyjesinde dasturqani'mi'zg'a aq nan boli'p jetedi. Sonli'qtan nanni'n' bir usag'i'n da zaya qi'li'wg'a jol qoyman'!

Sorawlar:

1. Gu'rrin'de ne tuwrali' ayti'lg'an?
2. Sizlerdin' aran'i'zda nandi' qa'dirlemeytug'i'n balalar bar ma?

Nan.

Dasturqang'a kelgenshe,
Siz benen biz jegenshe,

Ji'l boyi' diyqan ag'am,
Miyнет yetip ti'nbag'an.

Jazdi'n' i'ssi' ku'nleri,
Ku'ndizi ha'm tu'nleri,
Perzentindey a'diwlep,
Ku'tedi ba'rha' qa'dirlep.

Jumsap barli'q i'qlasi'n,
Beredi ko'p ta'rbiyasi'n,
Usi'layi'nsha ma'rt diyqan,
Jetkeredi hasi'l da'n.

Kombaynlar ati'zda,
I'ri'sqi'mi'zdi' ji'ynadi',
Mashinalar jollarda,
Da'ndi tasi'p zi'rladi'.

Miyнетkesh ha'm qa'dirdan,
Wo'tti talay qollardan,
Sonnan keyin nan boldi',
Jegen sayi'n pal boldi'.

Sh. Atamuratova.

Sorawlar:

1. Nan neden islenedi?
2. Da'ndi kimler tayarlaydi', wog'an qanday miynet islenedi?
3. Kombaynshi'lar, mashinalar qanday xi'z-met atqaradi'?
4. Nan qalayi'nsha tayarlanadi'?
5. Sizler nandi' qa'dirley alasi'zlar ma?

Yadi'n'da tut, jan balam.

Yadi'n'da tut, jan balam,
Du'nyada ulli' nan balam,
«Nannan ulli' bar» dese,
Bul ga'p shiyki, qam, balam.

Nan bar yeken — wo'mir bar,
Nan bolmasa wo'mir tar,
Ayti'p ketken babalar,
Tislem nang'a boli'p zar:

— «Alti'n, gu'mis — tas degen,
Arpa, biyday — as degen»,

Nan qa'dirine jetpegen,
Bari'p turg'an pa's degen.

Ma'nisine qaran'lar,
Bilmesen'ler, soran'lar,
Nan xali'qti'n' bayli'g'i',
Do'reter ma'rt adamlar,

Qa'sterlesek biz nandi',
Alg'i's ayti'p mi'n' sanli',
Hu'rmetlegen bolami'z,
Nan do'retken insandi'.

S. Abbazov.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' woqi'p shi'g'i'p, mazmuni'n so'y-
lep berin'.

Naqi'l-maqallar.

* * *

Biyday nani'n' bolmasa,
Biyday so'zin' joqpa yedi.

* * *

Atalar so'zi — aqi'ldi'n' ko'zi.

* * *

Jamannan qash,
Jaqsi'g'a jantas.

* * *

Den sawli'qti'n' qa'dirin bil,
Qa'ste bolmastan burin.

* * *

Awi'ri'w qalsa da,
A'det qalmaydi'.

* * *

Ashli'qta jegen zag'arani'n',
Toqli'qta mazasi' ketpes.

Tapsi'rma:

Naqi'l - maqallardi'n' ma'nislerin mug'al-
limnin' ja'rdeminde bilip ali'n'.

SHAN'ARAQ

Nigara.

Nigara fartugin kiydi, keyin stol jani'na yeki wori'nli'qti' su'yrep a'kelip, birewinin' u'stine u'lken bir tabaqti' qoydi' da, wog'an suw quydi'. Wo'zi bir wori'nli'qqa woti'ri'p, tabaqti' stolg'a aldi'. Anasi'nday jen'in tu'rip, stoldag'i' i'di's-tabaqlardi' juwa basladi'. U'sh-to'rt ku'n boldi' kempir apasi' awi'ri'p qaldi'. Apasi' keshquri'n kempir apasi'na da'ri-da'rmaq beredi, woni' juwi'ndi'radi', awqat pisiredi. Azanda bolsa jumi'sqa keshigemen dep asi'g'i'p ketedi, i'di's-tabaqlar juwi'wsi'z qaladi'.

Nigara i'di'slardi' si'ndi'ri'p qoymayi'n dep qorqi'p, abaylap juwdi'. Juwi'lg'an i'di's-tabaqlar ko'p yedi. Keyin wol su'lgimenen juwi'lg'an i'di'slardi' si'pi'ra basladi'. Tazalang'an i'di'slardi' taqlap qoydi'. Su'lgini ali'p, yendi wolardi'n' u'stine jawi'p ati'rg'an yedi, yesikten apasi' kirip keldi. Yeki qoli'nda yeki sumka, ju'ktin' awi'r-

li'g'i'nan ba, asi'qqani'nan ba terlep ketipti. Apasi' tap-taza juwi'p qoyg'an i'di's-tabaqlardi' ko'rip, quwani'p ketti!

— Way, appaq qi'zi'm, mag'an qarasi'p-san', — dep qi'zi'ni'n' betinen su'ydi de, asi'g'i'p awqat tayarlawg'a kirisip ketti.

Ag'asi' jumi'stan keldi. Wol kiyimin sheship, yendi qoli'n juwg'an yedi, apasi' bir tabaq palawdi' stolg'a ko'terip a'keldi.

Qalayi'nsha bu'gin awqat yerte tayar boldi' — dep soradi' ag'asi'. Jumi'stan kelsem qi'zi'n'i'z i'di's-tabaqlardi' juwi'p qoyi'pti', tez awqatti' tayarlawg'a kirisip kettim, — dedi apasi' ku'limsirep.

— Ba'rekella, appaq qi'zi'm, — dep ag'asi' qi'zi'n qushaqlap su'ydi.

P. Muxammediyarova.

Sorawlar:

1. Nigara apasi'na qanday ja'rdem berdi?
2. Nigarani'n' apasi' u'yinde qanday jumi's-lardi' atqaratug'i'n yedi?

3. Nigarani'n' ata-anasi' nege su'ysindi?
4. Sizler ata-anan'i'zg'a qanday ja'rdem beresizler?

I'rzaman men anama.

«Jaman menen ju'rme» — der,
«Jaman so'zge yerme» — der
«Jaqsi'dan qol u'zbe» — der,
I'rzaman men anama.

«Dos-dushpandi' an'la» — der,
«Miyman kelse si'yla» — der,
«Jetimge bol qa'wender»,
Degenine i'rzaman.

Aqi'l ayti'p jasi'mnan,
Ketpes yedi qasi'mnan,
Si'ypar yedi basi'mnan,
Anama men i'rzaman.

Z. Zamatdinov.

Soraw:

Anasi' balasi'na qanday na'siyatlar aytti'?

Naqi'llar.

Ata-anani'n' tilin alg'an balani'n',
Ma'rtebesi ha'r jerlerde wottay janar.

Atan'a ne qi'lsan',
Aldi'n'a sol keledi.

Tazadan kelgen bala.

A'dillerdin' klasi'na tazadan bir bala keldi.
Bul balani'n' ati' Polat yeken. Wol sabaq-
lari'na belsene qatnasadi'. Biraq sa-
baqtan son' asi'g'i'p u'yine tez qaytadi'.
Balalar woni'n' sebebin bilmeytug'i'n yedi.

Bir ku'ni klass basshi'si' balalardan
tuwi'lg'an ku'nlerin soradi'. Bir ha'pteden
son' Polatti'n' tuwi'lg'an ku'ni yeken. Wo-
ni'n' doslari' gu'l ali'p u'yine bard'i'.

Balalar Polatti'n' da'rwazasi'ni'n' qasi'nda
toqtadi', yesikti a'sten g'ana ashti'.

— Kelin'ler, — dep Polatti'n' a'kesi wo-
lardi' ishkeri kiriwge shaqi'rdi'. Polatti'n'

a'kesi do'n'gelekli arbada yedi. Wol yeki jasar balani' temir jol apati'nan saqlap qalg'an. Polat a'kesine ju'da' mehriban. Sonli'qtan wol sabaqtan keyin ba'rhamma u'yine jetiwge asi'g'adi'.

X. Nurqabulov.

Sorawlar:

1. A'dillerdin' klasi'na tazadan kim keldi?
2. Balalar Polatti'n' u'yine nege bardı'?
3. Polatti'n' a'kesi qanday adam yeken?
4. Polat sabaqtan keyin u'yine jetiwge ne ushi'n asi'g'adi' yeken?

Dani'shpan.

Buri'ng'i' wo'tken zamanda bir g'arri' bolg'an yeken. Woni'n' u'sh balasi' bo-li'pti'. Bir ku'ni g'arri' balalari'n shaqi'-ri'p ali'pti'. Yen' u'lkeninin' qoli'na shi'bi'q berip: «Si'ndi'ri'p u'ken'e ber,» — depti.

U'lken balasi' shi'bi'qti' bir-yeki bo'lip u'kesine beripti. Wol da shi'bi'qlardi' si'ndi'ri'p yen' kishkenesine beripti. Kishkenesi de si'ndi'ri'pti'. Sonnan keyin g'arri' birneshe shi'bi'qti' qosi'p baylap u'lken balasi'na birinshi berip ha'm wog'an bi'lay depti: «Qa'ne yendi si'ndi'ri'p ko'r». Balasi' ko'p uri'ni'pti', biraq shi'bi'qlardi' si'ndi'ra almapti'. Wortanshi' ha'm kishkene balalari' da shi'bi'qlardi' si'ndi'ra almapti'.

«Balalari'm, usi' shi'bi'qlarg'a uqsaysi'zlar. Soni'n' ushi'n tati'w jasan'lar, yeger awi'z-birshilikli bolsan'i'zlar, sizlerdi hesh qanday ku'sh jen'e almaydi'!», — deпти g'arri'.

Sorawlar:

1. G'arri' balalari'n aldi'na nege shaqi'rdi'?
2. Baylang'an shi'bi'qlar nege si'nbadi'?
3. G'arri' balalari'na qanday na'siyat berdi?

Menin' atam.

Jetpiske jasi' kelse de,
Miynetti atam su'yedi.
Jurt woni' bi'lay desedi,
«Polat shi'g'ar su'yegi».

Sap denede sap aqi'l,
So'zi si'yli' yeline.
Tik ju'redi mutdasi'l,
Bu'gilmegen beli de.

Ati'zdan u'yge kelgende,
Sira' ti'ni'm tappaydi'.

Jip penen baylap sipseni,
Balta, beldi saplaydi'.

«Ba'rinin' miynet to'rkini»,
Atam aytar ken'esin.
Miyne't penen ha'r ku'ni,
Shi'ni'qti'ri'p denesin.

Nurlani'p bulqi'p tasi'g'an,
Wo'mirde ko'p nesi'ybem.
Miyne'tti su'yip jasi'mnan,
Atamday boli'p wo'semen.

X. Saparov.

Sorawlar:

1. Ata neshe jasqa shi'qqan?
2. Jurt wog'an qanday baha berdi?
3. Wol u'yde qanday jumi'slar isleydi?
4. Qanday na'siyat beredi?
5. Miyne'ttin' qanday paydasi' bar?

MENIN' TUWI'LG'AN U'LKEM

No'kis — Qaraqalpaqstanni'n' paytaxti'.

No'kis — a'sirese g'a'rezsizlik ji'llari'nda tez pa't penen wo'sip, gu'llenip barmaqta. Wonda ko'p milletli xali'qlar jasaydi'. Wolar bir-biri menen tati'w turadi'.

No'kistin' ha'zirgi turg'an jeri buri'n tog'ayli'q bolg'an. Ha'zir bul jer suliw qalag'a aylandi'. Qalani'n' ko'sheleri ken' ha'm du'ziw.

Qalada «Jaslar» parki bar. Wonda tu'rli terekler wo'sip turi'pti'. Barli'q ko'shelerde elektr lampalari' jaqti' berip tur.

Ko'shelerdin' boylari'na terekler, gu'ller yegilgen. Wolar ko'shege sa'n berip tur.

Qalada ma'deniyat woraylari' — kinoteatr, kitapxana, muzey, muzi'kali' teatr, jas tamashago'yer teatri' islep tur. Keleshegi u'lken qalalardi'n' biri — No'kis qalasi'.

Sorawlar:

1. No'kis Qaraqalpaqstanni'n' qanday qalalari'nan yesaplanadi'?
2. No'kistin' ha'zirgi turg'an jeri buri'n qanday bolg'an, ha'zir qanday?
3. Qalani'n' ko'rinisi tuwrali' ne ayti'lg'an?

Menin' yelim.

Qi'si' gu'mis,
Jazi' jasi'l,
Alti'n gu'zi,
Berer hasi'l.

Ba'ha'rine,
Jetpeydi so'z,
Gu'llerine,
Toymaydi' ko'z.
Ta'riyplewge,
Tiller jetpes,
Shi'rayi'na
Ha'mme ha'wes.
Menin' yelim —
Tuwg'an jerim.
Gu'llene ber,
Yele berin.

Sh. Atamuratova.

Paxta — bizin' bayli'g'i'mi'z.

G'awashalar tegis ashi'la basladi'. Appaq paxtalarg'a qarag'an sayi'n ko'z toymaydi'.

Jazi' menen yetken jemisli miynetinin' wo'nimin ji'ynawg'a awi'l paxtakeshlerinin' barli'g'i' da aq alti'n ati'zlari'nda ha'r ku'ni qi'zg'i'n miynet yetpekte. Paxtani' zaya

yetpey terip ali'w ushi'n barli'q ku'sh ji'yi'n-terimgе qarati'lg'an. Dem ali's ku'nlerinde paxta ati'zlari' adamlarg'a toli'p ketedi. U'lken jastag'i' mektep woqi'wshi'lari' da sabaqtan bos waqi'tlari'nda ata-analari'na paxta terimine ja'rdem beredi.

Paxta ati'zlari'ni'n' bir shetinde paxta traktor menen tasi'ladi'.

Sorawlar:

1. Gu'rrin'di woqi'p, so'ylep berin'.
2. Sizler paxta ati'zi'na bardi'n'lar ma?

Watani'm.

Qa'sterledin' «gu'lim» dep,
«Mu'ltiksiz wo's uli'm» dep,
Qushag'i'n'da ku'limlep,
A'lpeshlendim, Watani'm.

Qayt ko'kirek bolmasi'n dep,
Yerkelesin, woynasi'n dep,
Qatari'nan qalmasi'n dep,
Kewilime jettin', Watani'm.

Ne tilesen' kewilge say,
Ne qa'lesen' tu'wel ba'rjay,
Kerek desem juldi'z ya ay,
Tayi'n yettin', Watani'm.

Perzentke jan anali'g'i'n',
Aqi'li' ka'mil danali'g'i'n',
Baxi't qushqan balali'g'i'm,
Mehribansan', Watani'm.

Ku'tkenin'dey yerjetermen,
Jani'mdi' pida' yetermen,

Anali'q haqi'n' wo'termen,
Xi'zmetin'de Watani'm.

S. Abbazov.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' dawi'slap woqi'p shi'g'i'n'.

Awi'li'm.

Ku'nnen-ku'nge jasnaydi',
Menin' go'zzal awi'li'm,
Saylardan suwlar ag'i'p,
Jasi'llanar awi'li'm.

Adamlari' miynetkesh,
Diyqan ha'm bag'man bolar,
Miymandos bir-birinen,
Miy mang'a kewli xosh bolar.

Qawi'n — g'arbi'z piskende,
Mazasi' tildi u'yirer,
Ju'zimleri solqi'm-solqi'm,
Salmaqtan u'zilip turar.

Alma ha'm almurtlar,
Alti'nday tawlanar,
Anar-a'njir behiyler,
Shaqada shoqtay janar.

Z. Ishmanova.

Tapsi'rma:

Awi'l ta'biyati' tuwrali' so'ylep berin'.

Kiyim tigiw fabrikasi'.

Yelimizde kiyim tigiw fabrikasi' bar. Bazardi'n' apasi' kiyim tigiw fabrikasi'ni'n' yen' jaqsi' tigiwshisi. Wol balalar ushi'n kiyimlerde ku'ta' jaqsi' tigatedi.

Bazar qurdasi' menen kiyim tigiw fabrikasi'na bardı'. Fabrikada tigiwli turg'an tu'rli kiyimlerdi ko'rdi. Suli'wlap tigilgen mi'na kiyimlerdin' barli'g'i'n wo'zin'iz tiktin'iz be? — dep apasi'nan soradi'.

— Jalg'i'z men g'ana usi'nshama kiyimin' barli'q tu'rlerin tigip u'lgere almayman. Wol fabrikadag'i' adamlardi'n' tikkeni. Is wo'nimli boli'w ushi'n jan'asha usi'lda isleyemiz, — dedi apasi'.

— Fabrikada men piship beremen. Pishilgen kiyimlerdi bo'lim-bo'lim boli'p tigatedi. Birewi boyi'n, birewi yetegin, birewi jen'in saladi'. Solay yetip, ha'r bir kiyim tigilip bolg'ansha birneshe qoldan wo'tedi. Birew kostyum tikse, birew ko'ylek tigatedi.

Sorawlar:

1. No'kiste qanday fabrika bar?
2. Fabrikada neler islenedi?
3. Bazardi'n' apasi' tigiwshiler tuwrali' ne aytti'?

8-MART — HAYAL-QI'ZLAR BAYRAMI'

Kempir apam.

Qa'wip-qa'terden saqlaydi',
Si'rti'mi'zdan baqlaydi',
Tek bizlerdi jaqlaydi',
Kempir apam,
Kempir apam.

Ta'rtipti buzsan' ku'yedi,
Urmaydi', qabaq u'yedi,
Keyninen ja'ne su'yedi,
Kempir apam,
Kempir apam.

Wottan-suwdan qorg'ap ju'rer,
Awqat jen' dep zorlap ju'rer,
Ba'rimizdi ten'dey ko'rer,
Kempir apam,
Kempir apam.

Kimler qanday bilip ju'rer,
Ashi'wlanbas, ku'lip ju'rer,
Uri'span' dep aqi'l berer,
Kempir apam,
Kempir apam.

Ata-anamni'n' anasi'san',
Adamlardi'n' danasi'san',
Uzaq ji'llar shad bop jasan',
Kempir apam,
Kempir apam.

S. Abbazov.

Soraw ha'm tapsi'rma:

- 1.** Kempir apalari'n'i'z, ata-analari'n'i'zdi'n' mehribanli'g'i', ken' peyilligi, aqi'lli'g'i' ha'm jaqsi' isleri haqqi'nda ayti'p berin'.

2. Sizler wolardi' hu'rmetley alasi'z ba,
wolardi'n' kewlinen shi'g'a alasi'z ba,
wolarg'a qanday ja'rdem beresiz?

Sawg'a.

Tu'rli gu'ller,
Ji'l hasi'li',
Japi'raqlari'
Jap-jasi'l.

A'tir iyisin
Taratar.
Xosh sezimler
Woyatar.

Sol gu'llerden
Bir da'ste,
Ali'p keldim
Gu'l da'ste.

Gu'lzari'mda
l'rg'alg'an

Gu'lim sizge
Arnalg'an.

Qabi'l yetin',
Anajan,
Gu'llerimdi
Jaynag'an.

Sh. Atamuratova.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' dawi'slap, ko'rkemlep woqi'n'.

Ana ta'rbiyasi'.

Bir targ'i'l pi'shi'g'i'mi'z bar yedi.
Woni'n' bir g'ana balasi' qalg'an yedi.

Wol qanday ash bolsa da, u'ydegi
na'rselerge tiymes yedi. Biraq wol a'lle
qayaqlardan go'sh urlap a'kelip balasi'na
beretug'i'n yedi. Bir ku'ni wol awzi'na
u'lken bir bo'lek go'shti tislep a'keldi de,
woni' jerge qoyi'p, miyawlap balasi'n
shaqi'rdi'. Balasi' go'shti tislep aldi' da,

woni' tabag'i'na sali'p, tez-tez jey basladi'. Targ'i'l pi'shi'q apam menen menin' wortami'zg'a kelip, balasi'ni'n' awqat jegenine tamashalap qarap jatti'.

Birazdan keyin woni'n' jani'na balasi' keldi, biraq wol anasi'na usap, ti'ni'sh g'ana jati'w worni'na moyni'n dasturqang'a sozi'p u'stindegı na'rselerdi iyiskeley basladi'.

Bul da az bolg'anday, aldi'ng'i' ayag'i'n dasturqang'a qoydi'. Balasi'ni'n' dasturqannan bir na'rzeni almaqshi' bolg'ani'n sezgen ana pi'shi'q da'rha'l worni'nan turdi'. Tap ta'rtipsiz balasi'ni'n' ta'mbisin berip qoymaqshi' bolg'an analarg'a usap aldi'ng'i' ayag'i' menen balasi'ni'n' basi'na uri'p tu'sirip jiberdi. Bunnan son', balasi' dasturqang'a jaqi'nlamaytug'i'n boldi'.

Aziz Nesin.

Sorawlar:

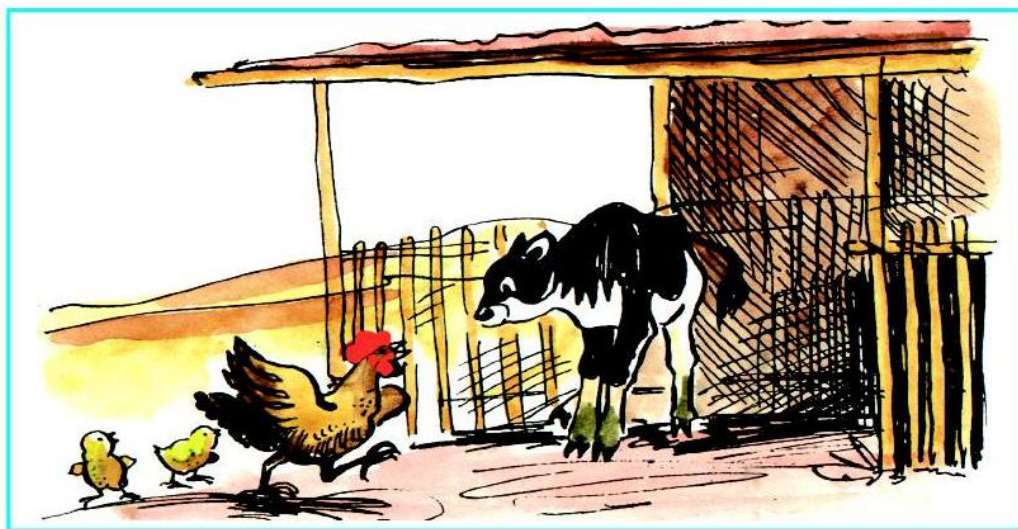
1. Targ'i'l pi'shi'q balasi'n qalay awqatlan-di'ratug'i'n yedi?

2. Targ'i'l pi'shi'q balasi'n ne ushi'n das-
turqan do'gereginen quwi'p shi'qti'?

Du'nyada ne ku'shli?

(Bolg'an waqi'ya)

Mal qora jaqtan a'jepta'wir dawi's yesi-
tildi. Baylawli' turg'an buzaw janaybat pe-
nen tap ja'rdemge shaqi'ri'p ati'rg'anday
«mo'-o', mo'-o'» dep baqi'rdi'. Woni' su'ze
qoyatug'i'n basqa mal joq, ne boldi'
yeken dep barsaq, jaqi'nda sho'je shi'-
g'arg'an ana tawi'q buzawdi' qalay bolsa
solay mu'yeshke ti'g'i'p taslapti'. Ga'
shoqi'ydi', ga' pa'njesi menen tebedi.

Kirttay tawi'qqa u'p-u'lken buzaw hesh ilaj yete almay tur. Buzawdi'n' su'zgeninen tawi'q qaytatug'i'n ba'le yemes.

«To't, ha'y, to't» dep balalar tawi'qti' quwdi'. Keyin bildik, buzaw woni'n' bir sho'jesin basi'p wo'ltirgen yeken.

Du'nyada ana muhabbatı'nan ku'shli na'r-se joq yeken, — dep ta'siyin qaldi'q.

R. Yernasheva.

Sorawlar:

1. Buzaw nege mo'n'iredi?
2. Ana tawi'q buzawg'a nege topi'lg'an?

Aq su't bergen anan'di'.

Aq su't berip yemizdi,
Tu'n uyqi'si'n to'rt bo'lip,
Ka'mali'n'a keltirdi,
Yen'gizip sezim-sanandı'.

Uyqi'lasan' bari'p qasi'n'a,
Bir kelgende to'rt kelip,

Qi'mtap qoydi' ko'rpen'di,
Ko'rip jataqxanan'di'.

Qara boran qi'slarda,
Du'beley dawi'l boranda,
Saqladi' seni suwi'qtan,
Umi'tpa hasla panan'di'.

Senin' ushi'n qan to'gip,
Senin' ushi'n jan berip,
Ul baxi'tli' bolsi'n dep,
Qi'z baxi'tli' bolsi'n dep,
Berdi ayday jamaldi'.

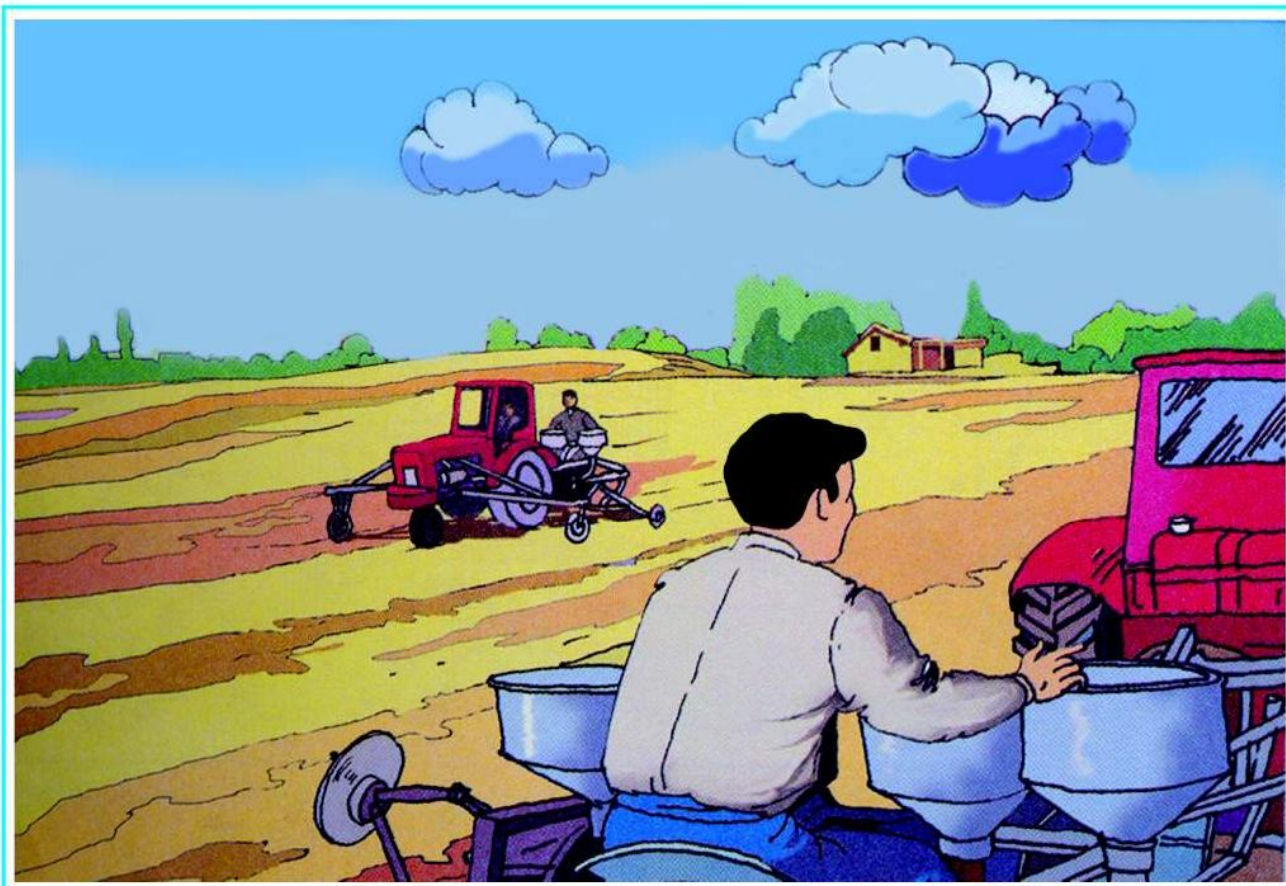
Qanday azap bolsa da,
Qanday qi'yi'n bolsa da,
Hesh waqta qapa qi'lmag'i'l,
Aq su't bergen anan'di'!

J. Aymurzaev.

Tapsi'rma:

Analari'n'i'zdi'n' mehribanli'g'i' haqqi'nda
ayti'p berin'.

GO'ZZAL BA'HA'R

Ba'ha'r.

Mart ayi'nda ku'nler i'si'y basladi'. Qarlar tez yeridi. Qurt-qumi'rsqalarg'a ha'reket yendi. Say-salalarda suwlar toli'p tasti'. Jap-salmalardan suw aqti'. Ku'n tag'i' da i'si'y basladi'. Jer betin ko'gergen ko'k sho'pler qaplap ketti. Bag'lar ku'ta' shi'-rayli' tu'ske kirdi. Tu'rli gu'ller ashi'la bas-

ladi'. Aspanda qatar-qatar ti'rnalar ko'rindi. Jaz quslari' kele basladi'. Balalar pa'tpelek ushi'rdi'. Ati'zlarda jumi's qi'zi'p ketti. Wonda traktorshi'lar jer aydadi'.

Ba'ha'rdegi istin' barli'q tu'rleri bizlerdi ku'ta' qi'zi'qti'rdi'.

Sorawlar:

1. Ba'ha'rde qanday wo'zgerisler boladi'?
2. Awi'llari'mi'zda ba'ha'rde qanday jumi's-lar islenedi?
3. Sizler ba'ha'rde mektep ha'm u'yleri-n'izdin' do'geregine neler yegesiz?

Ba'ha'r kelgende.

Jasi'l do'nip say-salalar,
Ta'biyat bir jasaradi'.
Appaq tu'ske yenip bag'lar,
Po'peklenip gu'l tag'adi'.

Arnalardan suwlar ag'i'p,
Si'ymay turar kenari'na,

Ali'slardan qanat qag'i'p,
Quslar keler ko'l boyi'na.

Din'-din' yetip qoshantaylar,
Ko'kke toyi'p sekiredi,
Awi'lda gil kishkentaylar,
Izlegenbiz «qoshqar gu'l»di.

S. Yembergenov.

Tapsi'rmalar:

1. Qosi'qti' dawi'slap, ko'rkemlep woqi'n'.
2. Ba'ha'rdegi ta'biyat ko'rinisin su'wretlep ayti'p berin'.

Densawli'q — teren' bayli'q.

Kimde-kim uzaq jasag'i'si' kelse, miynet yetiwi kerek. Miynet densawli'qti' bek-kemlep, wo'mirdi uzaytadi'. Adam qan-shama miynet yetip, ter shi'g'arsa, deni saw, jumi's islewge uqi'pli' boladi'. Miynet adamni'n' ishteyin ashadi', awqat jegize-

di, jegen awqatti' sin'diredi. Awqatti' shaynap, maydalap jesen' sin'imli boladi'.

Tis — uzaq jasawdi'n' birden-bir qurali', sonli'qtan woni' puxta, taza saqlaw kerek.

Dene shi'ni'g'i'wi' menen shug'i'llani'w uzaq wo'mir su'riwdin' yen' jaqsi' usi'li'. Azanda yerte turi'p 15-20 minut taza ha-wada ju'rip, shi'ni'g'i'w jasag'annan son', awqatlani'w kerek.

Ha'r bir adam wo'z tazali'g'i'na qarap juwi'ni'p turi'wi', tez-tez monshag'a tu'siwi, wo'zin ku'tiwi — densawli'qti'n' girewi boladi'. «Deni sawdi'n' — jani' saw» — dep ata-babalari'mi'z biykarg'a aytpag'an.

Naqi'l:

«Tazali'q — densawli'qti'n' girewi»

Sorawlar:

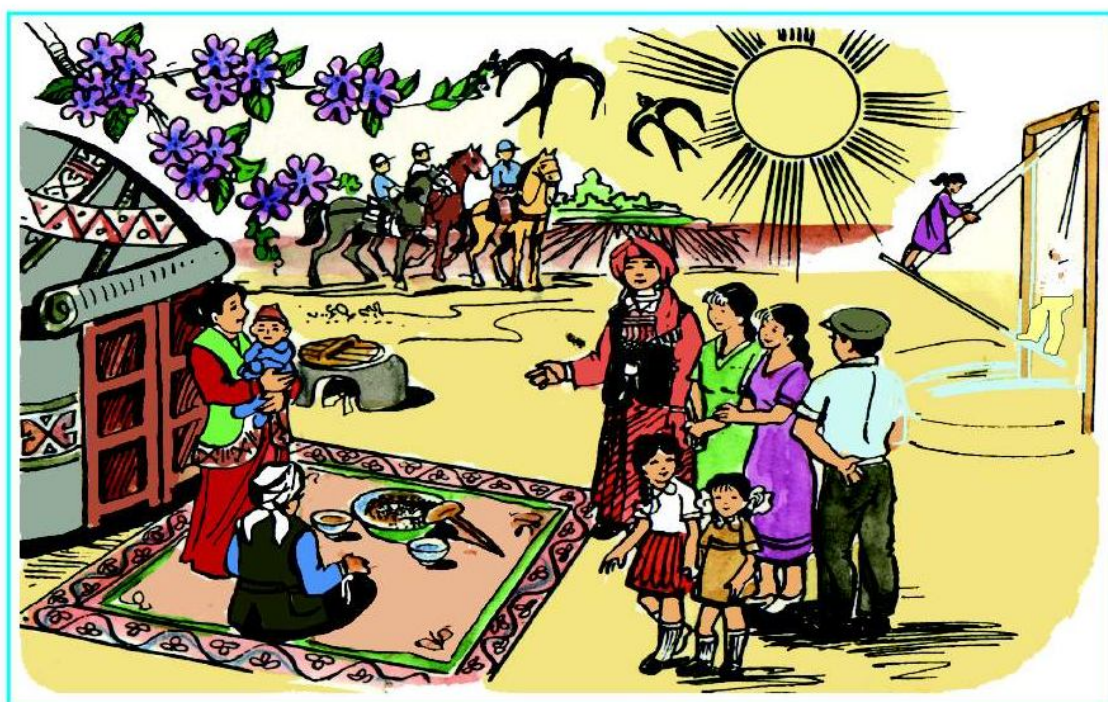
1. Adamg'a miynet yetiwdin' qanday pay-dasi' bar?
2. Tistin' a'hmiyeti qanday?

Na'wba'ha'r — Nawri'z.

Aq qag'az aq qur boli'p,
Saz-sa'wbet, qosi'q bir boli'p.
Ku'limlep kel, Gu'lba'ha'r,
Alti'n boli'p, zer boli'p.

Digirman tart, un yelep,
Pisirsin qi'zlar «su'melek»,
Jigitler i'laq woynaydi',
Nawri'zli'qti' ba'nelep.

A'dep-ikram iyman bol,
Qana'a'tshi'l miyman bol.

Ma'rt jaz bol jaynag'an,
Gu'zde qi'zi'l qi'rman bol.

Amanli'q, waqti' xoshli'q bol,
Shoq balali'q, jasli'q bol.
Miriwbet, mehir-muhabbat,
Du'nya ju'zilik dosli'q bol.

Aq sa'wirge aq nurg'a,
Shomi'ldi'r bul du'nyani'.
Ba'rshege birdey ku'lip kel.
Nawqi'ran — Nawri'z bayrami'!

A'. A'jiniyazov.

Sorawlar ha'm tapsi'rma:

- 1.** Qosi'qti' ko'rkemlep woqi'n'.
- 2.** Nawri'z qanday bayram?
- 3.** Sen Nawri'z bayrami'na qatnasti'n' ba?

Nawri'z.

Kelin'izler, balalar,
Birge qosi'q aytayi'q,

Nawri'z keldi u'lkemizge,
Shadlani'si'p woynayi'q.

Gu'l maysalar ashi'lar,
Joli'mi'zg'a shashi'lar,
Ba'ha'r gu'ldi qutli'qlawg'a,
Diyqan ata asi'g'ar.

Naqi'rati':

Nawri'z, nawri'z,
Nawri'z keldi u'lkemizge,
A'lemge gu'l shashi'lar.

Gu'lge qonar gu'belek,
Sha'wkildeser ju'rek,
A'japalar qaynatar,
Go'je menen su'melek.

Naqi'rati':

Nawri'z, nawri'z,
A'japalar qaynatar,
Go'je menen su'melek.

Kelin'izler, balalar,
Birge qosi'q aytayi'q,
Nawri'z keldi u'lkemizge,
Shadlani'si'p woynayi'q.

N. Muwsaev.

Tapsi'rmalar:

1. Qosi'qti' ko'rkemlep woqi'n'.
2. Nawri'z bayrami' tuwrali' so'ylep berin'.

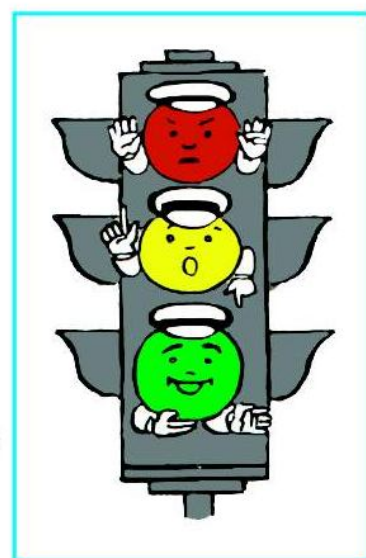
Men svetoforman.

Da'rbentte menin' jayi'm,
Sizge xi'zmetke tayi'n,
Postta sizden ha'r dayi'm,
Men svetoforman, svetofor.

U'sh ko'zim ku'lim qaqqa,
Ha'reketlerge baqqa,
Ala-ala belbew taqqa,
Men svetoforman, svetofor.

Toqta!

Qi'zi'l jang'anda,

Sari' — di'qqat!
Jasi'lda —
Deytug'i'n alg'a basla,
Men svetoforman, svetofor.

Ayanbayman wo'zim de,
Xi'zmetimnen men sizge
Shadli'q jaynar ju'zimde,
Men svetoforman, svetofor.

N. Muwsaev.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' ko'rkemlep woqi'n'.

Su'tilmek.

A'tsho'k kelse albi'rar,
«Ba'ha'r tan'di' ku'tin'» dep, —
Jap boyi'nda jawdi'rap,
Ko'geredi su'tilmek.

Ha', su'tilmek, su'tilmek,
Su'tke tolg'an su'tilmek!

A'ste g'ana julayi'n,
Jarti'lamay pu'tinlep.

Jap boyi'nan jali'qpay,
Ku'nde terip alayi'n,
Ko'kke qosi'p, ko'beytip,
Qoshantayg'a salayi'n.

Su'tilmek jep qoshantay,
Qoshqar bolar sep-semiz,
Bunda turi'p ne payda,
Ku'nge quwrap kepsen'iz?

I. Yusupov.

Sorawlar:

1. Su'tilmek qanday waqi'tlari' ko'geredi?
2. Sizler su'tilmekti ko'rdin'ler me?

Jumbaq.

Usap wo'ser bir sho'p pa'shekke,
Boladi' woni' jeseekte.

(Su'tilmek)

Targ'i'l pi'shi'q.

Ku'ndegishe u'yde ha'mmemiz televizor ko'rip woti'r yedik. Bir waqi'tlari' kishkeneler ushi'n multfilmler ko'rsete basladi'.

Ha'mmenin' na'zeri televizorda. Qa'pe-limde televizordi'n' ishinen jug'i'rlasqan shi'mshi'qlardi'n' sesti yesitilip, ko'p uza-may wo'zleri de ko'rindi. Shi'mshi'qlardi'n' jug'i'rli'si'n yesitken pechtin' quwi'si'nda uyqi'g'a buyi'g'i'p jati'rg'an targ'i'l pi'shi'q ko'zlerin shayday ashi'p, qulag'i'n tikreytip, ushi'p keter aw degendey ayaqlari'n yep penen basi'p televizorg'a jaqi'nlay basladi'.

Tap usi' waqi'tlari' televizordin' ekrani'nda bir shi'mshi'q qanatin' qag'i'p kerilip woynay basladi'. Yendi ku'tip tura bersem ayi'ri'li'p qalaman degendey targ'i'l pi'shi'q ekrang'a birden wo'zin atti'. Targ'i'l pi'shi'q wo'z pa'ti menen yedenge ushi'p tu'sti. Shi'mshi'q bolsa xannan qa'tersiz yele buri'ng'i'si'nsha kerilip qanatlari'n sozi'p woynaydi'. Pi'shi'qti'n' yeki ko'zi yele ekranda. Shi'mshi'qqa qaray yekinshi ma'rtebe woqtay ati'ldi'. Bul rette de targ'i'l pi'shi'q yedenge ushi'p tu'sti. U'shinshi ma'rte negedur atli'qpadi'. Yerinlerin jalap pisi quri'p, worni'na qaray ji'li'slay basladi'. Bizler ushi'n pa'nt jegen targ'i'l pi'shi'qti'n' qi'lwası' multfilmnen de qi'zi'q boldi'.

A. Xalmuratov.

Sorawlar:

1. Televizorda ne ko'rsetildi?
2. Targ'i'l pi'shi'q qanday ha'reket isledi?
3. Pi'shi'q shi'mshi'qti' nege uslay almadi'?

BILIM HA'M TA'RBIYA

Su'yinshi.

Aydos qi'sti'n' ku'ni keshki qaran'g'i'da woqi'wdan kiyati'ri'p bir na'rsege su'rnikti. Bul toptay domalani'p ati'rg'an bi'lqi'lda qat sumka yedi. Joldi'n' shetinde jati'rg'an sumkadan «adidas» dep jazi'lg'an toppi' ko'rinip tur.

— Jan'abaydiki shi'g'ar! — dep wol qon'si' u'yge ali'p bardi'.

— Meniki yemes? — dedi Jan'abay. Wolar yekewlep sumkani' ashti'.

Sumkani'n' ishinde toppi'dan basqa jem-piri ha'm shalbari' bar boli'p shi'qti'.

— Birewden tu'sip qalg'an, — dedi apasi'. Iyesi tabi'lg'an sha u'yde tura bersin.

— Uri'lardan tu'sip qalmadi' ma yeken? — dedi wog'an. Bir sumkani' qalay taslap ketedi? — Qoli'nan tu'siwi mu'mkin yemes!

Bir ha'ptege shekem kiyimlardin' iye-sinin' deregi shi'qpadi'.

Aydos mug'allimine tabi'lg'an zat haqqi'nda aytti'. Mug'allim basqa mug'allimlarga, wolar woqi'wshi'larg'a ayti'p shi'qti'. Bir ku'nleri sumkani'n' iyesi Aydoshti'n' u'yin izlep keldi. Wol sport maktebinin' treneri yedi.

— Men wonlag'an ku'n buri'n keshte sport kostyumlari'mdi' joyti'p aldi'm, — dedi wol. Usi' jol menen velosiped penen qayti'p yedim. Ju'k salg'i'shqa qi'sti'ri'p qoyg'an sumkam tu'sip qali'pti'. U'yim qalani'n' mi'na shetinde. Keshe mug'allimlerden yesitip kelip turman.

Ag'asi' sumkani' shi'g'ari'p berdi. Trener raxmetin ayti'p, Aydosqa tobi'n berdi.

— Su'yinshige ala-g'oy! — dedi wol. Mendey futbolshi' bol. Aydos quwani'p topti' tewip woynap ketti.

J. Wo'teniyazov.

Sorawlar:

1. Aydos qanday zat tawi'p aldi'?

2. Sumkada qanday zatlar bar yedi?
3. Trener sumkani' qalay joyti'p aldi'?
4. Trener Aydosqa qanday zat berdi?

Naqi'l.

Atalar joli' biz ushi'n u'lgi.

Balam.

Altaqlama, taltaqlama,
Birew urdi' dep ji'lama,
Ash bolaman dep woylama,
Jigerli bol jastan, balam.

Wo'shin'di al dushpani'n'nan,
Ku'shin'di ji'yna jasi'n'nan,
Xalqi'n' qalmasi'n qasi'n'nan,
Kishi peyil bol jastan, balam.

Man'layi'n'nan ag'i'zi'p ter,
Jaqsi'-jamandi' si'nap ko'r,
Jaqsi' adamni'n' keynine yer,
Sonda joli'n' bolar, balam.

Mali'm bar dep asi'p-taspa,
Birewler menen jari'spa,
Wori'nsi'z jerde tarti'spa,
Retinde so'yle, balam.

Berdaq.

Sorawlar ha'm tapsi'rma:

1. «Jigerli bol» degende neni tu'sinesiz?
2. Kishi peyillik qanday boladi'?
3. Klasi'n'i'zda si'lbi'r ha'm menmen balar bar ma?
4. Jaqsi' adamlar tuwrali' wo'zlerin'izdin' tu'sinigin'iz benen ayti'p berin'.

Maqtanshaq.

Klastag'i' Jalg'asti',
Ha'mme bala bile di.
Wo'tirik penen rasti',
Qosi'p ayti'p ju're di.
Ati'z dag'i' salmadan,
Tutsadag'i' shabaqti'.

U'lkenligi mi'naday,
Dep ko'rseter qulashti'.

Tirge bardi'm keshkisin,
Tan' qaldi'rdi'm neshshesin.
Bir atqanda tu'sirdim,
«Ayi'w», «qoyan», «tu'lkisin».

Wol usi'lay maqtanar,
Jari'sqa shi'qsa uti'lar,
Bul a'detten yendi wol.
Qalayi'nsha quti'lar?

Z. Ishmanova.

Sorawlar:

1. Jalg'as qanday bala?
2. Aran'i'zda usi'nday bala bar ma?

G'amxorli'q.

Abat woqi'wdan qayti'p kiyati'rg'anda,
tog'aydi'n' ishinde bir na'rsenin' ayani'shli'
sesti shi'qti'. Ani'qlap bilgisi kelip, yeki

adi'm atlap yedi, ma'lshi iri aq qoy yeken.
Aradan ko'p waqi't wo'tpey-aq jas to'ller-
din' dawi'si' shi'qti'.

Wol juwi'ri'wi' menen qoydi'n' qasi'na
keldi. Ana qoy yegiz qozi' tuwi'p, wolardi'
jalap ati'r yeken. Ku'n ayaz yedi. Qozi'lar
sho'ptin' u'stinde qalshi'ldasi'p jati'r.

Abat qozi'lardi'n' yekewin de paltosi'na
jaylasti'ri'p woradi'. Tumsi'qlari'n si'rtqa
shi'g'ari'p, ko'terip ju'rip yedi, ana qoy izi-
nen yerdi.

Abat qozi'lardi' ha'm ana qoydi' awi'l-
dag'i' fermag'a a'kelip tapsi'rdi'.

G'arri' shopan Abatqa ko'p alg'i'slar aytti'. Mug'allimine ju'da' kewli toli'p, wolar'ga alg'i's ayti'p qaytatug'i'ni'n yeskertti.

T. Qayi'pbergenov.

Sorawlar:

1. Abat woqi'wdan kiyati'ri'p jolda neni ko'rdi?
2. Abat qozi'lardi' qalay ali'p ju'rdi?
3. G'arri' shopan Abatqa ne ushi'n alg'i's aytti'?

Bul qanday bala?

Ju'rgen jerinde,
Diywal'di' si'zar,
Kishkenelerdin',
Woyi'ni'n buzar.

Avtobusqa da,
Jaza baslaydi',
Woti'rg'an worni'n,
Tesip taslaydi'.

Du'zde ju'rse de,
Qoli' ti'nbaydi',
Ag'ashti' si'ndi'ri'p,
Bir qi'ri'nlaydi'.

Tani'p bolmaydi',
Kitap, da'pterin,
Yesitiwge bolmas,
Aytqan ga'plerin.

Kiygen kiyimi,
Di'm ala-g'ula,
Kimler aytadi',
Bul qanday bala?

K. Yernazarov.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' ko'rkemlep woqi'n'.

Ta'rtipli me, ziyrek pe?

Berdan: Yerte turi'p azanda,
Sport penen shi'ni'qqan,

Jaqsi' woqi'yi'n ba'rha dep,
Sabag'i'na quni'qqan.

Wo'zi sonday i'qlasli',
Jaqsi' istin' joldasi',
U'sti-basi', tap-taza,
Yemes ha'rgiz biymaza.

Ko'rdin' be sonday balani',
Kimler bile aladi'?
Ta'rtipli me, ziyrek pe,
U'yinde ha'm mektepte?

Lala: Sabag'i'nan bes alar,
Bir unamli' bala bar,
Unatqan jaqsi' a'detti,
Turdi'sh sonday a'depli.

Wo'tesh: Bizlerde bar Wori'nbay,
Jaqsi' bala soni'n'day.

Lizaxan: Bizlerde bar Ulmeken,
Wol «yeki» «u'sh» degendi,
Sira' ali'p ko'rmegen.

Balalar: Kel, balalar, minekey,
Usi'larday bolayi'q,
Wo'seyik, so'ytip a'nedey,
Shad zamang'a i'layi'q.

S. Pirjanov.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' ko'rkemlep, rollerge bo'lip wo-
qi'n'.

Jaraqatlang'an qi'rg'awi'l.

Tu'ski shayi'mdi' iship boli'p, ag'amni'n'
ati'z betinde arqanlawli' turg'an ati'nan
xabar alayi'n degen woy menen jolg'a
tu'stim. Ku'ndegi a'detim boyi'nsha awi'l-
di'n' si'rti'ndag'i' soqpaq jol menen ju'rip
kele berdim. Ku'n i'ssi'. Shi'jg'i'ri'p tur.
Yelp yetken samal joq. Tez arada atqa
jetip keldim.

Jaqi'n jerdegi salmani'n' jag'asi'na
shi'qti'm da a'tirapqa ko'z juwi'rtti'm. Ko'k-

ko'n'bek pishenler i'rg'ali'si'p tur. Qa'pe-
limde usi' pishenlerdin' arasi'nan qanday
da bir qusti'n' dawi'si' yesitildi. Shaqqanli'q
penen pishenliktin' arasi'na su'n'gip ket-
tim. Qarasam, qang'a boyalg'an qi'rg'a-
wi'l... Ani'qlap ko'rsem, woni'n' won'
qaptali'na woq tiygen yeken.

Ko'p woylani'p turmastan qi'rg'awi'ldi'
bawi'ri'ma qi'sti'm da u'yge a'keldim.

Qon'si'lari'mi'z «bul qi'rg'awi'ldan she-
ken'de tati'ytug'i'n sorpa boladi'», — dedi.
Biraq men bug'an ko'nbedim. Qaytama,
wog'an ku'nde da'n, suw berip baqti'm.
Qanati'n tan'di'm.

Ku'nler izinen ku'nler wo'te berdi. Mine, yendi qi'rg'awi'l menen de xoshlasatug'i'n waqi't keldi. Ko'zim qi'ymasa da woni' ushi'ri'p jiberiwge ma'jbu'r boldi'm.

Mine wol hawag'a ko'terildi. Qanatlari'n yemin-yerkin qag'i'p ushi'p ju'r. Ko'pke shekem wol menin' to'bemde aylani'p ushti'. Son'i'nan mag'an raxmet aytqanday to'menlep ushti' da, ko'zden g'ayi'p boldi'.

«Jetkinshek» gazetasi'nan.

Tapsi'rmalar:

1. Gu'rrin'di woqi'p, so'ylep berin'.
2. Sizler de quslarg'a g'amxorli'q islewdi umi'tpan'.

Ana quwani'shi'.

Jasi'm menin' jetige,
Tolg'ani'nda quwandi'.
Birinshi ret mektepke,
Barg'ani'mda quwandi'.

«A» ha'ribin u'yrenip,
Kelgenimde quwandi'.
Wo'z-wo'zimdi men'gerip,
Ju'rgenimde quwandi'.
Jasi' u'lkennin' qoli'nan,
Alg'ani'mda quwandi'.
U'keme di'm bawi'rman,
Bolg'ani'ma quwandi'.
Kewilimdi wo'zine,
Bo'lgenime quwandi'.

Ag'amni'n' men izine,
Yergenime quwandi'.
Ha'r sherekten «5» penen,
Wo'tkenime quwandi'.
Birinshi ret atqa men,
Mingenime quwandi'.
U'yretti anam yadi'mda,
Wo'tirikti aytpa! — dep.
Jaqsi'li'qqa talpi'ng'an,
Bag'i'ti'n'nan qaytpa, — dep.
U'yretti wol mudami',

Jasi' u'lkendi si'yla, — dep.
Yeldin' jaqsi' adami',
Boli'wi'n'di' woyla, — dep.
U'yretti wol mudami',
Jalqaw, hayyar bolma, — dep.
Ulli' wo'mir joli'nda,
Qatari'n'nan qalma, — dep.
U'yretti wol birimlep,
Bilmegenimdi biliwdi,
Shi'n ju'rekten qa'dirlep,
Tuwg'an jerdi su'yiwdi.

J. Dilmuratov.

Sorawlar:

1. Anasi' balasi'ni'n' qanday islerine quwandi'?

Maqal: Alti'n alma — alg'i's al!

Payg'azi'ni'n' paydasi'.

Ayzadag'a apasi' shi'lt jan'a aq ko'ylek a'keldi. Bug'an woni'n' quwang'ani'n ayt-

san'o. Qayta-qayta aynag'a bari'p qaradi'. U'stine shap-shaq. Quyi'li'p tur. Tek Ayza-dag'a wo'lshep pishkendey.

— Qutli' bolsi'n! — dep ati'r apasi'. Ha'tteki kishkene u'kesine deyin:

— Apa, qara, ay-ay, — dep ku'limsiredi. Keshte ag'asi' jumi'stan keldi.

— Ag'a, ko'ylegimdi ko'rdin' be? — dedi Ayzada mi'yi'g'i'n tarti'p.

— Payg'azi' ber, payg'azi'.

— Ag'asi' qaltasi'nan mi'n' manat shi'-g'ari'p berdi.

...Yerten'ine mektepte ta'nepis waqti'nda Ayzada bufetke juwi'rdi'. Ko'ylegine alg'an payg'azi'g'a manti' aldi'. Woni' jep turi'p klasi'ni'n' woqi'wshi'lari'na maqtandi':

— Qaran', ag'am payg'azi'g'a mi'n' manat berdi. Sog'an manti' aldi'm. Usi' ma'ha'li qoli'nan sorg'alag'an may ko'ylegine tamshi'lap ketti. Shi'lt jan'a ko'ylegin bir ku'n kiymey ati'ri'p bu'ldirdi.

— A'ne, payg'azi'ni'n' paydasi', — dep doslari' ku'lgende, Ayzada ne derin bilmey buri'shtay qi'zardi'.

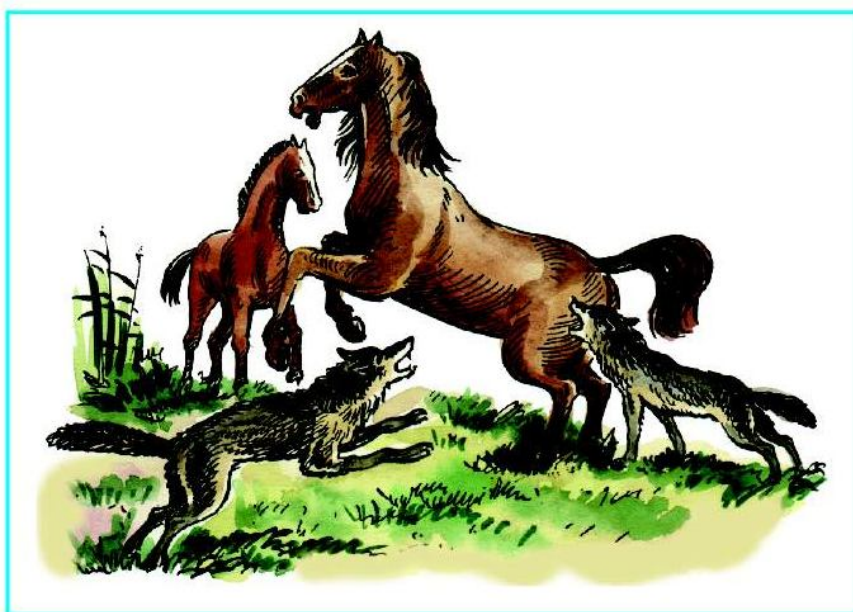
Sh. Paxratdinova.

Sorawlar:

1. Ayzadag'a apasi' ne a'kelip berdi?
2. Ag'asi' payg'azi'g'a ne berdi?
3. Ayzada payg'azi'g'a ne ali'p jedi?

Biye ji'laydi'.

Iyeleri qoylari'n u'ylerine qaray aydap ketti. Wotlaqta biye, tay ha'm men qaldi'm. Qa'pelimde qaydan yekeni belgisiz

yeki qasqi'r shi'g'a keldi. Wolar jaqi'nlap keldi de, taydi' talamaqshi' boldi'. Biye wo'z balasi'n qasqi'rlardan qorg'adi'.

Sonli'qtan qasqi'rlar hu'jimdi wo'zgertti. Birewi biyenin' aldi'nan, yekinshisi arti'nan topi'li's jasadi' ha'm woni'n' arqasi'na minip aldi'. Biye yeriksiz tayi'nshag'i'n qaldi'ri'p, arqasi'ndag'i' ji'rtqi'sh penen dalan'li'qqa shawi'p ketti. Sonda yekinshi qasqi'r tayi'nshaqqa topi'ldi'.

Men wo'zim ta'repke kiyati'rg'an biyenin' aldi'na qi'yqi'w sali'p juwi'rdi'm. Ji'rtqi'sh da'rhal julqi'ni'p biyenin' arqasi'nan jerge sekirip, yekinshi qasqi'r tayi'nshaqti' talap ati'rg'an jaqqa qaray ketti. Biye tayi'nshag'i'na ja'rdemge jetkenshe asi'qti', men de sol jerge qaray juwi'rdi'm.

Men jaqi'nlag'an waqi'tta g'ana ji'rtqi'shlar qasha basladi'. Biraq tayi'nshaq a'lle qashan wo'lip qalg'an yedi. Men biyenin' qasi'na bari'p turdi'm. Wol jansi'z

tayi'nshag'i'ni'n' to'besinde u'nsiz mun'ayi'p tur yedi. Woni'n' ko'zlerinen monshaq-monshaq jas sorg'aladi'. Bug'an menin' ju'regim ashi'ni'p, ayani'shli' du'rsildep ket-ti. «Ne ushi'n bul du'nyada ji'rtqi'shlar ja-saydi'»...? — degen woy keldi mag'an.

A. Guseyinov.

Sorawlar:

1. Qasqi'rlar biye menen tayg'a qala-yi'nsha topi'ldi'?
2. Biyenin' ko'zlerinen ne ushi'n mon-shaq monshaq jas sorg'aladi'?

A'ke menen bala.

Bir adam won jasar balasi'n izine yertip, yeginnen jayaw kiyati'rsa, jolda jati'rg'an yeski tag'ani'n' si'ni'g'i'n ko'redi. A'kesi balasi'na:

— Balam, ana tag'ani' ali'p ju'r, — dey-di. Sonda balasi' a'kesine:

— Si'ni'p qalg'an yeski tag'ani' ali'p ne qi'lami'z, — deпти. A'kesi hesh na'rse ayt-pastan, tag'ani' wo'zi ali'p ju're beripti. Qalani'n' shetindegi temirshi ustag'a tag'ani' u'sh ti'yi'ng'a sati'pti'. Wol aqshag'a shiye sati'p ali'p, balasi'na qaramay ju're beripti.

Biraz ju'rgennen keyin a'kesinin' qoli'nan bir shiye jerge tu'sip ketedi. A'kesinin' keyninde shiyege qi'zi'g'i'p kiyati'rg'an bala shiyeni da'rhal ali'p, awzi'na salad'i'. Shamali' ju'rgennen keyin a'kesi tag'i' bir shiyeni jerge tu'sirip jiberedi, bala tag'i' da ali'p jeydi.

Tag'i' taslaydi'. Tag'i' ali'p jeydi. Sonda a'kesi balasi'n toqtati'p bi'lay deпти:

— Ko'rdin' be, balam? Bag'ana jaman-si'ni'p, jerden bir g'ana yen'keyip ali'wg'a yerinip yedin', yendi sol yeski tag'ani'n' aqshasi'na alg'an shiyeni jerge tu'skenin alaman dep bir yen'keyiwdin' worni'na

u'sh yen'keydi'n'. Bunnan bi'lay yesin'de bolsi'n: «Az jumi'sti' qi'yi'nsi'nsan', ko'p jumi'sqa tap bolarsan', azg'a qanaat yetpesen', ko'pten quri' qalarsan',» — depti.

Sorawlar:

1. A'kesi menen balasi' neni ko'rdi?
2. A'kesi balasi'na ne dedi?
3. Balasi' qanday juwap berdi?
4. A'kesi ne isledi?
5. A'kesi balasi'na qanday na'siyat aytti'?
6. Balasi'ni'n' ha'reketi duri's pa?
7. Sizler ata-anan'i'zdi' hu'rmetleysiz be?

So'zlik:

Tag'a — atti'n' tuyag'i'ni'n' asti'na qa-g'i'latug'i'n temir.

YERTEKLER

Jolbari's, qasqi'r, tu'lki.

Ku'nlerdin' birinde bir jolbari's awi'ri'pti'. Jolbari'sti'n' kewlin soraw ushi'n maqluqlardi'n' ba'ri kelipti. Biraq soni'n' ishinde tek tu'lki kelmey qali'pti'. Tu'lkinin' kelmey qalg'ani'n qasqi'r jolbari'sqa ayti'p jamanlag'an yeken. Bunnan keyin jolbari's tu'lkini tawi'p keliwdi qasqi'rg'a buyi'ri'pti'.

Bir ku'ni qasqi'r tu'lkige ushi'rasi'p, tu'lkini jolbari'sqa ali'p baradi' da, wo'zi ketip qaladi'. Sonda jolbari's:

— Menin' kewlimdi sorawg'a barli'q maqluqlar kelgende, sen nege kelmedin'? — deydi. Sonda tu'lki jolbari'sqa:

— Men senin' awi'ri'wi'n'di' yesitip, yem izlep ketip yedim, — dep juwap beredi.

— Yemdi tapti'n' ba? — deydi jolbari's.

— Awa.

— Wol da'ri qayda? — depti jolbari's aqi'ri'p. Sonda tu'lki saspastan:

— Wol da'ri — qasqi'rdi'n' artqi' jiliginin' mayi' — depti.

Bir ku'ni qasqi'r jolbari'sqa kelse, jolbari's ta'p berip qasqi'rdi'n' artqi' aya-g'i'n juli'p ali'pti'.

Qasqi'r bir ku'ni shontan'lap kiyati'rsa, tu'lkige joli'g'i'pti'. Sonda tu'lki qasqi'rg'a:

— Meni jamanlag'an menen jolbari's sag'an ne berdi, qayta ayag'i'n'di' juli'p ali'pti', — dep ku'lipti. Qasqi'r uyalg'ani'nan qi'zari'p jo'nine ketipti.

Birewdi birewge jamanlawdi'n' aqi'beti usi'nday boladi' yeken.

Sorawlar:

1. Jolbari'sti' ko'riwge barli'q haywanlar nege bardi'?
2. Tu'lki qasqi'rg'a ne dedi?

G'arri' ha'm shi'mshi'q.

(Beruniy hikayasi')

1

Bir g'arri' bir shi'mshi'q tuti'p ali'pti'.
Sonda shi'mshi'q jan'ag'i' g'arri'g'a:

- Meni ne qi'lmaqshi'san'? — depti.
- Soyi'p jemekshimen.

— Mag'an toymaysan'-g'oy, — deпти shi'mshi'q g'arri'g'a qarap. — Sebebi men bir juti'mnan artpayman. Yeger meni bosati'p jibersen' men sag'an u'sh hikayatli' so'z aytaman, sen solardi' wori'n-lasan' u'lken payda ko'resen'.

Shi'mshi'qti'n' aytqan pikiri g'arri'g'a ma-qul tu'sipti.

G'arri': — Qa'ne, wonda hikayatli' so'z-lerin'di ayta-g'oy? — deпти.

Shi'mshi'q g'arri'g'a: — Wo'tken iske hesh qashan wo'kinbe, qoli'n'nan kelmey-tug'i'n iske asi'lma, aqi'li'n' jetpeytug'i'n iske hesh qashan isenbe, — deпти.

G'arri' wo'zinshe woylani'p: — Buni' jegenнен go're, aytqani'n qi'lsam jaqsi'raq bolmaspa yeken? — deпти ha'm shi'm-shi'qti' ushi'ri'p jiberipti. Shi'mshi'q ushi'p bari'p terekke qoni'pti'.

— Yeger wo'z aytqani'n'da qatti' turi'p meni soyi'p jegenin'de ishimnen kepter

ma'yegindey alti'n shi'g'ar yedi, — deпти shi'mshi'q g'arri'g'a.

2

G'arri' shi'mshi'qti' bosati'p jibergenine pushayman boli'pti'. Wol shi'mshi'qti' qaytari'p qa'peske salmaqshi' boli'p, jan talasi'nda shi'mshi'qqa qarap:

— Kel, qayt jayi'n'a, — deпти, — men sen ushi'n yen' mazali' jem, suw tayarlap qoyi'ppan.

Shi'mshi'q g'arri'g'a qarap mi'naday dedi:

— A'y, adam balasi', sen meni soya almadi'n' da, jey almadi'n' da, ha'tte men aytqan ga'pten de juwmaq shi'g'ara almadi'n'. Sen meni bosati'p jibergenin'e wo'kinip tursan'. Yendi meni ja'ne qa'peske salmaqshi'san', biraq bul is qoli'n'nan kelmeydi. Menin' denemnini' wo'zi kepter ma'yegindey shi'qpaydi', gewdemnen u'l-ken na'rse ishime qalay si'yadi'? Buni' woylap ta ko'rmedin'.

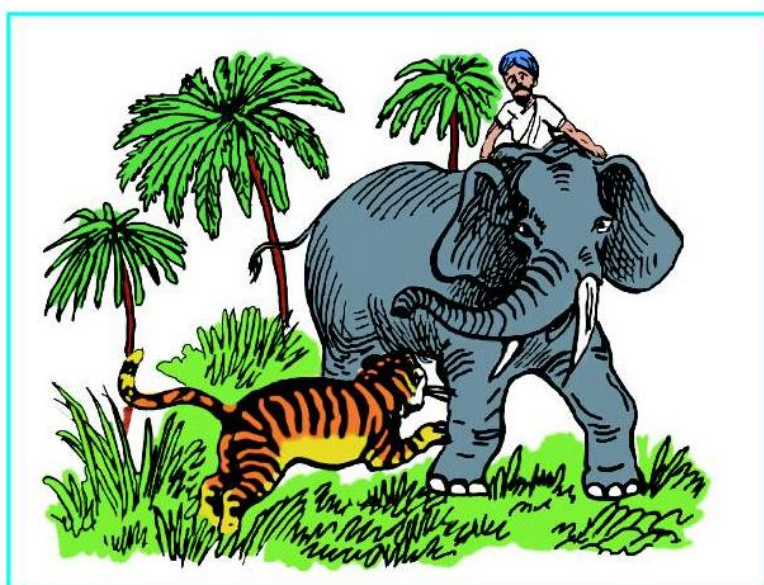
Shi'mshi'q usi'ni' ayti'pti' da, g'arri' menen xoshlasip ushi'p ketipti.

Tapsi'rma:

1. Birewin'iz g'arri', birewin'iz shi'mshi'q boli'p gu'rrin'di woqi'p berin'.

Pil wo'z iyesin jolbari'stan qalay qutqardi'?

Hindstanda jasawshi' bir kisi qolg'a u'y-retilgen wo'z piline minip, woti'n a'keliwge tog'ayg'a bardı'. Tog'ay qali'n' yedi. Pil iyesine jol ashi'p berip woti'rdi', ag'ashlardi' qulati'wg'a ko'meklesti, iyesi qulag'an ag'ashlardi' pilge arta berdi.

Bir waqi'tta pil iyesinin' tilin almay, ja'n-jag'i'na qarani'p, tumsi'g'i'n joqari' ko'terip, shi'n'g'i'ri'p jiberdi. Iyesi ja'n-jag'i'na qarap yedi, hesh na'rse ko'rinbedi.

Pilge keyip, shi'bi'q penen urdi'. Biraq pil iyesine arqama min degendey, tumsi'g'i'n qarmaqtay yetip iyip aldi'.

Wol pilge minip ali'p, shi'bi'q penen qulag'i'na shi'rpi'ldati'p ura basladi'. Pil keyin sheginin'kirep, bir wori'nda turi'p tu'sindirip ja'n-jag'i'na qaray berdi. So'ytti de ti'rp yetpey turi'p qaldi'.

Iyesi bar ku'shi menen pildi ja'ne urayi'n dep, qoli'na uslag'an shi'bi'g'i'n ko'tere bergende, birden putani'n' arasi'nan u'lken bir jolbari's sekirip shi'g'a keldi. Jolbari's pildin' art jag'i'nan birden umti'li'p, u'stine shi'g'i'p almaqshi' boldi'.

Biraq, ayag'i' pildin' u'stine arti'lg'an ag'ashlarg'a kelip tiyip, ag'ashlar sawlap jerge tu'sti. Jolbari's tag'i' sekirmekshi

boli'p i'n'g'aylani'p yedi, pil de art jag'i'-na qaray aylani'p u'lgerdi de, tumsi'g'i' menen jolbari'sti'n' ash belinen worap ali'p, juwan arqan menen qi'sqanday si'g'i'p-si'g'i'p jiberdi, jolbari's bir baqi'ri'p, ayaqlari' salbi'rap qaldi'. Pil woni' joqari' ko'terip ali'p jerge bir urdi' da, awi'r ayaqlari' menen basqi'lay basladi'.

Jolbari's wo'lgennen keyin pildin' iyesi yesin ji'ynap:

— Men aqmaq yekenmen, pildi nege sabadi'm. Wol meni wo'limnen ali'p qaldi'! — dep wo'kindi.

Bunnan keyin wol u'yinen ali'p shi'qqan nani'n da dorbadan shi'g'ari'p piline berdi.

V. S. Jitkov.

Sorawlar:

1. Kisi tog'ayg'a nege bardı'?
2. Pil iyesine qalay ko'meklesti?
4. Pil iyesin jolbari'stan qalay qorg'adi'?
5. Pil iyesi nege wo'kindi?

G'arri' menen wo'giz.

Buri'ng'i' waqi'tta bir g'arri' menen wo'giz diyqanshi'li'q yetken. Wo'giz g'arri'g'a:

— Sende menin' haqi'm bar, — depti.

G'arri':

— Joq, sag'an ja'bir yetpeymen, usi' yekken diyqanshi'li'g'i'ma jari' qi'laman, — dep diyqan yeginin yegip boldi'. Ta'rbiyaladi', qi'rmang'a ayi'rdi'.

— Al, wo'giz jora, qi'rmandi' yekige bo'ldim, qa'legenin'di al, — dedi g'arri'. Wo'giz da'nge bir, sabang'a bir qarap, na'psine ku'shi jetpey, ko'birek ko'rip, sabandi' alaman — dedi. G'arri', yaqshi', dep qa'legenin berdi.

Wo'giz sabang'a toyi'p ali'p, sol jerde jati'p qaldi'. G'arri' da'nimdi u'yge aparayi'n dep qapqa ketti. Usi' waqi'tta wo'giz sabang'a toyi'p jati'p woylandi'.

— Buni'n' sabani' mazali' ma yeken, ya da'ni mazali' ma yeken dep, wo'giz

da'nnen de bir asadi'. Da'n qatti' mazali' yeken. Sabanni'n' da'mi joq yeken. Sol waqi'tta qabi'n ali'p g'arri' u'yinen jetip keldi.

— Bul ne qi'lg'ani'n', jora, wa'deni buzi'p qi'rmang'a awi'z salg'ani'n'? — dedi g'arri' wo'gizge.

Way, a'ttegene-ay, da'n mazali' yeken, sabanni'n' da'mi joq yeken, — dep wo'kingen yeken wo'giz.

Sorawlar:

1. G'arri'g'a wo'giz ne aytti'?
2. G'arri' qanday juwap berdi?
3. Wo'giz nege sabandi' aldi'?
4. Wo'giz nege wo'kindi?

Qos qoraz.

Qi'zi'l qoraz bir ayag'i'nda turi'p, won' qanati'n jelpigishtey yetip jayi'p jiberdi. So'ytip ti'q-ti'qlap jerdi shoqi'y basladi'.

Tawi'qlar woni'n' qasi'na jetip keldi. Aq qoraz da qanati'n jayi'p, bir shaqi'rdi' da toparg'a qosi'ldi'. Buni'n' bul ha'reketin yersi ko'rgen qi'zi'l qoraz woni'n' kekilinen shoqi'p, topardan quwi'p shi'qti'.

Yeki qoraz ayti'si'p qaldi'. Qi'zi'l qoraz aq qorazdi' aqi'lsi'z dep ayi'pladi'.

— Sen shi'mshi'qlardi'n' bizin' sebe-bimizden da'n jep ju'rgenin bilmeysen', — dedi qi'zi'l qoraz.

— Woni' kim biledi, — dep sha'tirledi aq qoraz.

— Ana kese si'ri'qqa qoni'p turg'an ju'z shi'mshi'qti' ko'rip tursan' ba?

— Ko'rip turi'ppan.

— Men sol ju'z shi'mshi'qqa bir kesek i'laqti'ri'p birewin qulataman, si'ri'qta neshe shi'mshi'q qaladi'?

— Toqsan tog'i'zi' qaladi'.

— Sen wo'zin' toqsan tog'i'zsan', — dep ja'ne quwaladi' woni' qi'zi'l qoraz.

— Qa'ne, senin' bilgishligin', bilgen joqsan'. Usi' jumbag'i'mdi' sheshpege-nin'she bizlerge qosi'lmaysan'.

— Qosi'lmaysan', — dep shuwlasti' ta-wi'qlar ha'm qi'zi'l qorazg'a yerip qora-ni'n' qali'n' jerine ketip qaldi'. Aq qoraz jumbaqtin' sheshimin taba almay biraz woylani'p ju'rdi. Hesh sheshimin taba almadi'. Bir waqi'tlari' basi'na jan'adan woy payda boldi'. Wol jerden kesek ali'p dizilisip turg'an bir shi'mshi'qqa qaray i'laqti'ri'p jiberdi. Shi'mshi'qlar du'r-rr yetip ushi'p ketti. Wolar qoni'p woti'rg'an si'ri'qtan basqa hesh na'rse qalg'an joq.

Aq qoraz quwang'ani'nan juwi'ri'p bari'p qi'zi'l qorazg'a jumbag'i'ni'n' sheshimin aytti'. Qi'zi'l qoraz yendi g'ana aqi'l kirip kiyati'rg'ani'n ayti'p wo'z topari'na qosi'p aldi'. Qos qoraz solay yetip doslasi'p ketti.

P. A'metov.

Sorawlar:

1. Qi'zi'l qoraz bir ayag'i'nda turi'p ne isledi?
2. Aq qorazdi' ne ushi'n topardan quwi'p shi'qti'?
3. Yeki qoraz nege ayti'si'p qaldi'?
4. Qi'zi'l qoraz qanday jumbaq aytti', aq qoraz woni' qalay sheshti?
5. Yeki qoraz qalay doslasti'?

Tu'lki ha'm keklik.

Tu'lki menen keklik ti'shqan awlaw maqsetinde woti'n terip, woni' jaqpaqshi' boli'pti'.

Keklik tu'lkige:

— Sen anaw turg'an woti'nlardi'n' arasi'na bari'p jasi'ri'ni'p woti'r. Men bir shetinen jag'a baslayman, — depti.

Tu'lki ji'ynalg'an woti'nlardi'n' wortasi'nan u'n'gir tawi'p ali'p, woni'n' ishine tu'sipti. Keklik woti'nlardi' jag'i'p ati'ri'p:

— Tu'lkijan, qay jerdesen', jani'p ket-pedin' be? — depti.

— Yaq, — depti tu'lki.

Son' tu'lki keklikke:

— Ju'r, yendi sa'l-pa'l armani'raq barami'z. Son' sen woti'nlardi'n' arasi'na kirip jasi'ri'nasan', men wot jag'aman, — depti.

Keklik qali'n' woti'nlardi'n' arasi'na jasi'-ri'ni'pti'. Al tu'lki bolsa ji'ynalg'an woti'n-lardi'n' bir shetinen jag'i'p ati'ri'p:

— Keklikjan, dosti'm, i'si'p ketpedin' be?
— depti.

— Yaq, dosti'm, i'si'madi'm, — depti keklik. Sonnan son' tu'lki ji'ynalg'an woti'nlardi'n' to'rt ta'repinen wot beripti de:

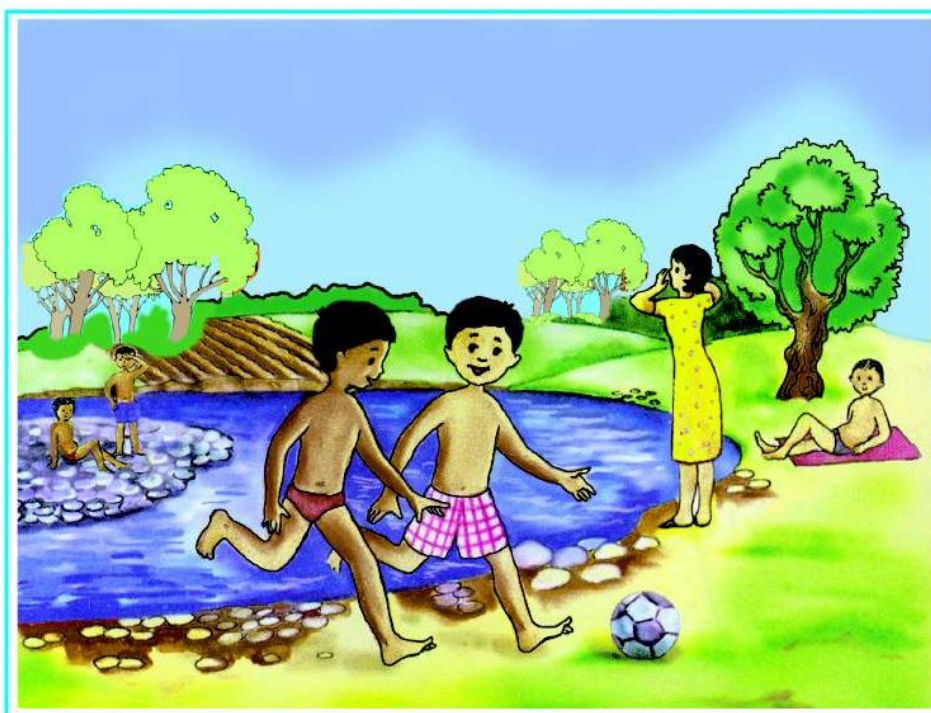
— Dosti'm, i'si'p ketpedin' be? — depti.

Biraq keklik juwap bermepti. Sebebi, wol a'lle qashan wotta quwi'ri'li'p qalg'an yeken. Al hiyleker tu'lki bolsa, ka'bap bolg'an keklikti ali'pti' da, u'yine qaray ketipti.

Sorawlar ha'm tapsi'rma:

- 1.** Tu'lki wottan qalay aman qaldi'?
- 2.** Keklik wotqa nege ku'yip ketti?
- 3.** Tu'lkinin' hiylekerligin, keklikтин' haq ko'kirekligin ayti'p berin'.

JAZ KELDI

Jaz.

Baslansa geybir yegisler,
Pisip turar ko'k jemisler,
Islegin' kelse ko'p isler,
Ju'da' suliw jaz aylari'.

Malg'a toli' jaylaw ba'ri,
Tikireyisip qulaqlari',
Woynar qozi'-i'laqlari',
Ju'da' suliw jaz kewilli.

Woqi'wshi'lar dem ali'sta,
Sayaxatta bolar ji'lda,
Kim lagerde, kim awi'lda,
Ju'da' sul'i'w, jaz kewilli.

S. Abbazov.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' ko'rkemlep woqi'n'.

Kitap.

Ag'asi' qaladan qi'zi'q yertek kitap sati'p
a'keldi. Polat, Aygu'l ha'm Zamiyra u'shewi
kitapqa talasti'.

— Men woqi'yman! — dedi Zamiyra.

— Berip tursa, ko'rip bereyin, — dedi Aygu'l kitapti'n' bir jag'i'n uslap tartti'.

— Mag'an ber, birinshi men aldi'm! — dep Polat ta jarmasti'. U'shewi uslag'an jerinen tarti'p, kitap u'shke bo'lindi. Zamiyrag'a qabi', Aygu'lge wortan'g'i' betleri. Polatqa jarti' betten yekewi tiyisti.

— Sen ji'rtti'n'! — dedi Zamiyra Aygu'lge.

— Men yemes! — dedi Aygu'l. Ag'asi' kitapti' qoli'na aldi', woni' ko'rip ayap ketti.

— Kim ji'rtti'?

— Men yemes!

— Men yemes!

— Men yemes!

— Qa'ne, qaytadan jelimlep ali'n'!

Keyin wolar wo'kpeni qoyi'p, kitapti' jelimlep, gezek penen woqi'p shi'qti'.

J. Wo'teniyazov.

Sorawlar ha'm tapsi'rma:

1. Gu'rrin'di woqi'p, so'ylep berin'.

2. Balalar nege talasti'?

3. Wolardi'n' is-ha'reketleri duri's pa?

Su'wret sali'w.

Mug'allim woqi'wshi'larg'a qa'legen su'wretin'izdi sali'p kelin', — dep tapsi'rma beredi. Polat u'yge kelgende qonaqlar to'rgi jayda ku'lisip woti'r yedi. Wol shayi'n iship boli'p qonaqlarg'a sa'lem berdi.

Yeki qonaqti'n' birewi dasturqanni'n' basi'nda temeki shegip, tu'tinin burqi'rati'p woti'r. U'ydin' ishi ashshi' tu'tinge toli'p ketken. Al qonaq bolsa, u'sti-u'stine shegip woti'r. Polat da'pterine temeki shegip woti'rg'an adamni'n' su'wretin saldi'.

Yerten'ine mug'allim Polatti' turg'i'zdi':

— Sen qanday su'wret salg'ansan'?

— «Biya'dep qonaq» ti'n' su'wreti.

Mug'allim ku'limsirep su'wretke qaradi' da, wog'an «bes» bahasi'n qoydi'.

J. Wo'teniyazov.

Sorawlar:

1. Polatqa mug'allim qanday tapsi'rma bergen yedi?
2. Polat qonaqti'n' su'wretin ne ushi'n saldi'?
3. Mug'allim su'wretti qalay bahaladi'?

U'sti-basi' kir g'ojalaq.

Qon'si'mi'zdi'n' balasi' bar,
Woni'n' ati' yedi Qasi'm,
Apasi' da shi'r-pi'r bolar,
Ko'rgen waqta u'sti-basi'n.

Taza kiyim kiyip ali'p,
Topi'raqqa woti'radi',
Yaki japtan i'lay ali'p,
Yetegine tolti'radi'.

Bu'gin awi'l balalari',
Qi'zi'q woyi'n woynayjaq.
— Qospaymi'z, — dedi Qasi'mdi',
U'sti-basi' kir g'ojalaq.

Qi'yi'n balalarg'a bari'w,
Qasi'm biraz turdi' bo'lek,
Apasi'na kelip da'rriw,
— Kiygiz, dedi basqa ko'ylek.

Basqa ko'ylektin' barli'g'i'n,
Keldin' keshe patas yetip,
Juwg'an menen ketpey ati'r,
Qayta-qayta sabi'n su'rtip.

Qasi'mg'a usi'lay so'yledi,
Apasi'nda ashi'w qi'stap,
Qasi'm tazali'qti' su'ydi,
Mine usi' ku'nnen baslap.

X. Saparov.

Sorawlar:

1. Balalar Qasi'mdi' woyi'ng'a nege qos-padi'?
2. Apasi' Qasi'mg'a ne dedi?
3. Qasi'm ne ushi'n tazali'qti' su'ydi?

JAZG'A TAPSI'RMA

Su'yemiz sulı'w jazdı' biz.

Woqi'wshi'lar jazı' bul,
Qi'zi'q boli'p wo'tedi.
Bari'p kanal, ko'llerge,
Shomi'lami'z, ju'zemiz.

Wo'simlikler, gu'llerden,
Gerbariylar du'zemiz.
Su'yemiz sulı'w jazdı' biz,
Uzi'nnan uzaq ku'nlerin.

Shi'jg'i'rg'an i'ssi' ku'ndizi,
Qon'i'r salqi'n tu'nlerin.
Baslanadı' dem ali's,
Lagerler bizdi ku'tedi.

Aralap tog'ay, tawlardı',
U'yrenemiz u'lkeni.
Neni ko'rsek biz ba'rin,
Barami'z jazı'p ha'r ku'ni.

A'tirapi'mi'z ko'k yegis,
Ko'rgende ko'zin' toyadi'.
Pisip turg'an ko'p jemis,
Jesen' miyrin' qanadi'.

Suli'wli'qti' jazdag'i',
Hadal miynet do'retken.
Soni'n' ushi'n biz woni'.
Su'yemiz shi'n ju'rekten.

S. Abbazov.

Tapsi'rma:

Qosi'qti' ta'sirli woqi'p berin'.

Jaylaw.

(An'shi'ni'n' gu'rrin'i)

Toran'g'i'llar arasi'nda jekke kiyati'rman.
A'tirap qapi'ri'q. Tap-taqi'r soqpaqqa
ko'zim tu'sip ketip yedi, jalg'i'zaqti'n' izleri
baqi'rayi'p jati'r. Ju'regim suw yetti. Yendi
qa'ytemen. Qa'pelimde qarsi' aldi'mnan

kele qalsa?! Ne qi'lg'an. Wonsha qa'wpeki woyda yemespen. Do'geregime alaqlap qarayman. Usi' ma'ha'l qali'n' shen'gellik-tin' arasi'nan «parr-rr» yetken ses shi'qti'. Qarasam «go'go'-go'-qaqq!» — dep ushi'p barati'rg'an qoraz qi'rg'awi'l yeken. Jani'm jayi'na tu'sti. A'ne aldi'mda ken'islik. Ali's-ta aydi'nlar ko'rinedi. Shag'alalardi'n' shan'-qi'ldi'si', u'yirin izlep kisnegen ji'lqi'lar, ti'-ni'q suwdi'n' shapi'rli'si'. Meyli, men suw jag'asi'ndag'i' ko'k maysali'qqa bari'p aw-nayi'n, sonda wo'zimdi sonshelli baxti'yar sezemen. Mine bizin' jaylaw usi'nday.

Tapsi'rma:

Gu'rrin'di woqi'p, mazmuni'n so'ylep berin'.

MAZMUNI'

Qaraqalpaqstan Respublikasi'ni'n' ma'mleketlik gerbi ha'm bayrag'i'	3
Mektebim	4
A'mir Temur babami'zg'a	5

Qi's ma'wsimi

Qi's	6
Ayaz ata, Jan'a ji'l	7
An'qaw bala	8
Buzawi'm	9
Ne ushi'n besew	10
Si'rg'anaqta	11
Aq qoyan	12
Saqshi'	14
Qaharman	15
Yestelik basi'nda	17
Ti'ni'shli'q wol, bekkem qorg'an	19
Naqi'llar	20
Jumbaq	20

A'deplilik ha'm adamgershilik

Ha'kim uli'qpanni'n' na'siyatlari'	21
Woqi'wshi'ni'n' qosi'g'i'	22
Wo'mirbektin' doslari'	23
Yektim alma na'lshesin	24

Yeki dos	25
Yen' jaqsi' bala	26
Dosli'q	28
Qayi'p wo'jet	29
Won ja'rdemshi	30
Jumbaq	31
Jala degen jaman	31
Ustazi'm	32
Hadalli'q	33
A'depli A'met	35

Nandi' qa'dirleyik

«Nanni'n' usag'i' da nan»	37
Nan	38
Yadi'n'da tut, jan balam	40
Naqi'l-maqallar	41

Shan'araq

Nigara	44
I'rzaman men anama	46
Tazadan kelgen bala	47
Dani'shpan	48
Menin' atam	50

Menin' tuwi'lg'an u'lkem

No'kis — Qaraqalpaqstanni'n' paytaxti'	52
Menin' yelim	53

Paxta — bizin' bayli'g'i'mi'z	54
Watani'm	56
Awi'li'm	57
Kiyim tigiw fabrikasi'	58

8-mart — hayal-qi'zlar bayrami'

Kempir apam	60
Sawg'a	62
Ana ta'rbiyasi'	63
Du'nyada ne ku'shli?	65
Aq su't bergen anan'di'	66

Go'zzal ba'ha'r

Ba'ha'r	68
Ba'ha'r kelgende	69
Densawli'q — teren' bayli'q	70
Na'wba'ha'r — Nawri'z	72
Nawri'z	73
Men svetoforman	75
Su'tilmek	76
Targ'i'l pi'shi'q	78

Bilim ha'm ta'rbiya

Su'yinshi	80
Balam	82
Maqtanshaq	83
G'amxorli'q	84

Bul qanday bala?	86
Ta'rtipli me, ziyrek pe?	87
Jaraqatlang'an qi'rg'awi'l	89
Ana quwani'shi'	91
Payg'azi'ni'n' paydasi'	93
Biye ji'laydi'	95
A'ke menen bala	97

Yertekler

Jolbari's, qasqi'r, tu'lki	100
G'arri' ha'm shi'mshi'q	102
Pil wo'z iyesin jolbari'stan qalay qutqardi'?	105
G'arri' menen wo'giz	108
Qos qoraz	109
Tu'lki ha'm keklik	112

Jaz keldi

Jaz	115
Kitap	116
Su'wret sali'w	118
U'sti-basi' kir g'ojalaq	119

Jazg'a tapsi'rma

Su'yemiz suli'w jazdi' biz	121
Jaylaw	122

Oquv nashri

Baymurat Qutli'muratov, Ni'sanbay Ta'jenov

O'QISH KITOBI

1-sinf uchun darslik

Qayta ishlangan o'n to'rtinchi nashr

Qoraqalpoq tilida

«Bilim» baspasi' – No'kis – 2013

Redaktori' *R. Paluaniyazova*

Su'wretshi *I. Serjanov, A. Ametov, K. Reyfnazarov*

Tex. redaktori' *Z. Allamuratov*

Operatori' *N. Qaypbergenova, A. Begdullaeva*

Licenziya: AI № 108, berilgen waqti' 2008-ji'l 15-iyul.

Basi'wg'a ruqsat yetilgen waqti' 04.04.2013. Ofset usi'li'nda basi'ldi'.
Formati' 70x90 $\frac{1}{16}$. Kegl 19. «Pragmatica» garniturası'. 9,36 sha'rtli
baspı tabaq. 8,14 yesap baspa tabaq. Buyi'rtpa № 13-149.
Nusqasi' 9680 dana.

«Bilim» baspasi', 230100. No'kis qalasi', Qaraqalpaqstan ko'shesi, 9.

«O'zbekiston» baspa-poligrafıyali'q do'retiwshilik u'yi.
Tashkent qalasi', Nawayi' ko'shesi, 30.